

ART I PART

**La figura del/la professional de l'educació social en
processos de desenvolupament cultural comunitari**

Estudiant: Sara Ruiz i Jiménez

Tutor: Xavier Ventura i Salvador

Data d'entrega: 29 de maig de 2008

CURS 2007-2008

ESTUDIS D'EDUCACIÓ SOCIAL

UNIVERSITAT DE GIRONA

ART I PART

**La figura del/la professional de l'educació social en
processos de desenvolupament cultural comunitari**

Estudiant: Sara Ruiz i Jiménez

Tutor: Xavier Ventura i Salvador

Data d'entrega: 19 de maig de 2008

Descriptors:

Educació social

Desenvolupament Social

Desenvolupament Cultural

Vist i plau del tutor,

Xavier Ventura i Salvador

ÍNDEX

1	JUSTIFICACIÓ	1
2	PRESENTACIÓ	4
3	CAP AL DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNITARI: MARC TEÒRIC DE REFERÈNCIA .6	
3.1	LA COMUNITAT.....	6
3.2	EL DESENVOLUPAMENT DE LA COMUNITAT	11
3.3	L'EMPOWERMENT O EMPODERAMENT.....	15
3.4	LA CULTURA.....	16
3.5	LA DEMOCRÀCIA CULTURAL.....	17
3.6	L'ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL.....	18
4	EL DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNITARI COM A METODOLOGIA DE TREBALL AMB LA COMUNITAT	19
4.1	ELS ORÍGENS DEL DCC A CATALUNYA: D'AUSTRÀLIA A GRANOLLERS	19
4.2	LA DEFINICIÓ	23
4.3	CARACTERÍSTIQUES DE LA METODOLOGIA DEL DCC	24
4.4	LES 1ES JORNADES INTERNACIONALS SOBRE DCC A GRANOLLERS: REFLEXIONS SOBRE EL TERME I REVISIÓ DE LES PRÀCTIQUES RELACIONADES	27
5	ANÀLISI DE LA FIGURA DEL/LA PROFESSIONAL DE L'EDUCACIÓ SOCIAL EN PROCESSOS DE DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNITARI A PARTIR D'EXPERIÈNCIES DIVERSES A CATALUNYA	31
6	BIBLIOGRAFIA	35
6.1	LLIBRES.....	35
6.2	REVISTES	36
6.3	PÀGINES WEB.....	36
7	ALTRES FONTS	38
8	ANNEX	39
8.1	ANNEX 1: ENTREVISTA AMB JAUME CASACUBERTA I ANGLÈS (AJUNTAMENT DE GRANOLLERS).....	39
8.2	ANNEX 2: ENTREVISTA AMB ANTONIO RODRÍGUEZ (TRANSFORMAS).....	45
8.3	ANNEX 3: ENTREVISTA AMB RAMON PARRAMON (IDENSITAT)	53
8.4	ANNEX 4: EXEMPLE DE PROJECTE DE DCC.....	59

1 JUSTIFICACIÓ

Les raons que m'han impulsat a escollir el desenvolupament cultural comunitari (d'ara en endavant DCC) com a àmbit específic per a realitzar el meu treball de fi de carrera són principalment quatre. En primer lloc, la meva convicció que l'art, en qualsevol de les seves formes, és quelcom més que la manera d'interpretar el món que tenen aquelles persones que anomenem artistes. Crec amb fermesa en l'art com a eina per a la transformació social, com a vehicle de les necessitats individuals i col·lectives en la millora de l'individu i de la comunitat. Aquesta idea neix de la meva confiança en una de les característiques principals, en la meva opinió, de l'ésser humà: la capacitat de crear. Des del meu punt de vista, qualsevol persona pot esdevenir un artista si explora i desenvolupa aquesta capacitat.

En relació amb això, considero indispensable el retorn a la vida en comunitat, lluny de la tendència individualista actual de la nostra societat. Defenso la convivència i la necessitat d'avançar junts i construir un futur en comú que integri les nostres necessitats i desitjos com a éssers socials que som, al meu parer. Per tant, l'opció de treballar a través de l'art en comunitat amb l'objectiu de generar canvis que condueixen cap a aquesta meta m'interessa especialment. En conseqüència, conèixer el concepte de DCC, que integra el treball amb la comunitat i l'art com a metodologia, i aprofundir-hi m'ha semblat una bona opció per al treball que ens ocupa.

En segon lloc, i en relació als paràgrafs anteriors, la possibilitat que un educador/a social (ES) intervingui activament en processos de DCC. Aquesta, m'ha despertat la necessitat d'investigar si la figura professional del/la ES ja forma part d'aquests. En la meva opinió, un/una professional de l'educació social pot ser de gran utilitat en aquest àmbit i el considero un excel·lent camp

d'intervenció. Caldrà veure si a la pràctica actualment es produeixen a Catalunya processos de DCC acompanyats per ES, si les persones que els guien són només artistes, si trobem d'altres figures professionals o si en aquells conviuen diferents tipus de professionals. Val a dir que quan vaig descobrir el concepte de DCC de seguida el vaig relacionar amb la professió del/la ES i em va semblar un horitzó molt confortable per al meu futur ja que dóna una gran importància a dues de les meves grans passions, com he avançat anteriorment: l'art i l'acció constant per enderrocar l'individualisme i promoure la convivència i la vida en comunitat. Considero aquesta metodologia una gran eina per a la intervenció en la comunitat i crec que el/la ES és una figura professional adequada per al treball amb la comunitat a través d'aquesta metodologia, opinió que fonamentaré al llarg del meu treball.

En tercer lloc, el meu interès per la democràcia cultural. Sempre he pensat que la cultura (la concepció del terme de la qual parteixo desenvolupo més endavant), quan es refereix al gaudi de l'expressió artística es reserva per a persones instruïdes en les seves diferents formes. Tanmateix, es destina a persones educades en aquesta que han tingut la sort d'accedir-hi per motius diversos que no són objecte d'anàlisi ni menció en aquest treball però que estan lligats a l'evolució històrica de la nostra societat. Sempre he pensat que les persones que no han tingut o no tenen accés a aquesta part de la cultura també tenen el dret d'accedir-hi, de crear-la i experimentar-la, de triar la seva cultura, en definitiva i dit d'una altra manera molt senzilla, de fer la cultura.

En quart lloc, el fet que no existeix molta documentació sobre el concepte de DCC com a metodologia. Aquell, m'ha motivat a estructurar un treball que, pel seu format, és de fàcil consulta i recull de la realitat les nocions bàsiques sobre el concepte i la intervenció de la figura del/la ES en un àmbit adequat per a la

seva intervenció, en la meva opinió, a causa de tot allò que aquest/a professional hi pot aportar, aspecte que desenvoluparé en el decurs d'aquest treball.

Finalment m'agradaria dir que la meva vinculació a aquesta manera de fer art en comunitat em remet al meu primer contacte amb la ciutat de Girona l'any 2005. Aleshores, Girona em va ensenyar que la possibilitat de treballar a través de l'art amb la comunitat és real, possible i més compartida del que jo pensava, però, curiosament, també que el concepte de DCC va ser adoptat per la ciutat de Granollers, d'on sóc originària, provinent d'Austràlia, com explicaré més endavant. Per tant, irònicament, marxar de la meua ciutat em va apropar a quelcom que jo ja duia dins el cap des de feia molt de temps i que romania davant dels meus nassos. Ara cerco el sentit d'aquest tipus de treball i intento plasmar-lo en aquestes pàgines de forma senzilla i entenedora.

2 PRESENTACIÓ

Quan vaig triar el tema del meu treball de final de carrera pensava que la figura de l'ES no era gaire present en processos de DCC. Tot i així estava convençuda que aquest/a professional podia aportar molts conceptes necessaris en aquest tipus d'intervenció amb la comunitat. Certament, les passes que he seguit per descobrir si aquella hipòtesi inicial era o no certa han amagat ben poques sorpreses i tot s'ha anat definint com jo pensava. Malgrat això, el camí per arribar a la informació no ha estat fàcil.

Inicialment, comptava amb la col·laboració de diverses persones i organitzacions relacionades amb el tema amb qui vaig concertar entrevistes per perfilar els diferents aspectes del DCC que tracto en aquest treball. Algunes d'elles no van respondre finalment i van ajornar les trobades de forma que, per manca de temps, no he pogut incloure els seus testimonis en aquest treball. De tots/es els/les professionals que havia pensat contactar, alguns/es tampoc van contestar els meus correus o no van accedir a realitzar cap tipus d'entrevista. Aquest fet, ha fet que finalment només tres professionals hagin participat en l'elaboració d'aquest treball. Malgrat això, haig de dir que aquests professionals tenen sobrada experiència en l'àmbit que tracta el treball i coneixen en primera persona nombroses experiències relacionades amb aquesta metodologia. Un d'aquests professionals és Jaume Casacuberta i Anglès, impulsor, com veurem més endavant, d'aquesta metodologia al nostre país.

Cal destacar que la cerca d'informació s'ha realitzat en base als meus coneixements previs sobre la matèria i a tots aquells aspectes que personalment considero important destacar perquè ajuden a la comprensió global d'aquesta metodologia. Tanmateix, altres aspectes que no havia previst inicialment s'han incorporat gràcies a la inestimable implicació del meu tutor en

la meva tasca i a les propostes dels professionals que he entrevistat. Val a dir que, tot i la manca de documentació sobre DCC i la poca col·laboració de professionals que hi estan relacionats, he pogut concloure amb força satisfacció aquest senzill apropament a una metodologia de treball amb la comunitat que, com es desprèn al llarg de tot l'escrit, considero molt interessant.

3 CAP AL DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNITARI: MARC TEÒRIC DE REFERÈNCIA

En aquest punt, exposo alguns dels conceptes que emmarquen el DCC com a metodologia de treball amb la comunitat. Aquells resulten necessaris per entendre l'aparició del DCC i situar-lo adequadament en el context de la intervenció social comunitària. Amb aquesta intenció, desenvolupo conceptes com els de comunitat i cultura, m'endinso en el significat del treball comunitari com a metodologia, i parlo sobre l'animació sociocultural i la necessitat de renovació d'aquest terme.

3.1 La comunitat

El diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans, defineix la comunitat com: "un grup social que es caracteritza generalment per un vincle territorial i de convivència o per una afinitat d'interessos i de conviccions ideològiques". Hom pot pensar que ens trobem davant d'un concepte fàcil de delimitar si ens basem en aquesta senzilla definició, però res més lluny de la realitat que ens mostren els estudis d'aquells que s'han endinsat en el terme comunitat i en el seu significat. Xavier Úcar (2006) posa de manifest l'acord entre tots els professionals i estudiosos del tema pel que fa a la complexitat del terme. Tanmateix, fa referència al tractament que rep el terme *comunitat* des de diferents perspectives professionals, entre elles la dels/les ES. Aquesta visió m'interessa especialment, doncs és la professió que ocupa aquest treball. Úcar explica que la comunitat des de l'educació social es contempla com un espai comú compartit on existeixen serveis, institucions, organitzacions i relacions. Val a dir que, tot i la complexitat del terme, segons Xavier Úcar, els estudiosos coincideixen en afirmar que la comunitat, en tot cas, suposa un espai comú on es realitzen accions en comú i on existeixen relacions d'afectivitat entre les persones. Malgrat l'aparent transparència de les definicions anteriors, hem

d'aprofundir encara més i descobrir tot un seguit d'implicacions del terme *comunitat* que fan aparèixer aquelles com a superficials si no es tenen en compte, des del meu punt de vista.

José Antonio Caride Gómez (a Úcar, 2006), en la mateixa línia de l'autor anterior però amb un discurs més elaborat, exposa que viure amb altres persones és una necessitat inherent a la condició humana. Aquest autor explica que d'aquesta necessitat s'han després diferents maneres d'articular les relacions socials i, amb elles, s'han succeït l'ús i l'abús d'expressions múltiples però de contingut similar que han contribuït a l'ambigüitat dels termes *comunitat* i *comunitari*. De la mateixa manera, amb un llenguatge un xic més entenedor, uns arguments ben teixits i un discurs, al meu parer, més coherent Josep Manuel Barbero i Ferran Cortès (2005), en relació al treball comunitari, manifesten la necessitat d'un bon ús dels termes *comunitat* i *comunitari*, ja que el contrari pot provocar importants confusions. Aquests autors creuen que els termes esmentats han de situar-se adequadament al pensament dels/les professionals de l'àmbit de la intervenció social per dotar de consistència al seu ús. Per a això, desenvolupen vuit consideracions al respecte (des de la perspectiva del treball comunitari) que considero important fer constar en aquest punt.

En primer lloc, exposen com la identificació del concepte de *comunitat* amb el d'espai geogràfic es troba afeblida. Això és conseqüència, segons aquests autors: "de què els interessos i relacions en un territori són molt variats i, avui dia, la qualitat i la quantitat de relacions de les persones és relativament independent del territori(...)". En segon lloc, suggereixen que el concepte *comunitat* ha de ser substituït sempre que es pugui per conceptes alternatius que resulten més precisos. Els autors proposen l'ús de termes com espai social, territori, població, col·lectiu, grup, barri, habitants, ..., amb l'objectiu d'evitar els

paranys del llenguatge. Barbero i Cortès, plantegen també l'ús del concepte *xarxa social* ja que: "recull, en part, la realitat relacional que comunica el concepte de comunitat(...)". Segons els autors aquesta xarxa pot tenir continguts diversos (emocionals, informatius, instrumentals), marcs diversos (organitzatius, institucionals, laborals, residencials, ...), estar més o menys estructurats, tenir freqüències i intensitats diferents, ...

En tercer lloc, consideren que s'ha de reservar l'ús del concepte *comunitat* a l'expressió d'un desig respecte de la societat i les relacions socials. Això fa referència, segons expliquen Barbero i Cortès, a la fragmentació del medi social en què vivim i on l'objectiu és promoure les relacions que es produeixen en aquesta fragmentació per tal de lluitar contra els seus efectes. Així per als autors el concepte *comunitat* té el valor de motor ideològic, és l'expressió de la societat que volem, però no dels trets de la realitat social. En la meua opinió, aquesta consideració és important i està en relació amb la concepció que jo tinc del terme *comunitat*: allà cap a on hem de mirar i anar, però que no és encara una realitat.

En quart lloc, aquests autors defensen que hem de ser conscients de l'evidència que les estratègies organitzatives no sempre són de tipus unitarista. És a dir, que sovint la integració de la societat passa per multiplicar els seus grups i organitzacions per aconseguir noves veus, nous actors, i fer més densa la vida social per tal de generar més subjectes col·lectius, ... Això pot esdevenir en la creació de nous subjectes col·lectius però també en la creació de noves relacions entre els que ja existeixen. Barbero i Cortès expliquen que, d'aquesta manera, i segons J.P. Hiernaux (1982): "(...) es tractaria de restituir als grups socialment febles les possibilitats d'identificació col·lectiva, de reconeixement social, d'acció, ..., per tal que busquin la vida que els convé, per transformar

funcionaments socials i polítics que tenen impacte en les seves condicions d'existència”.

Em sembla important destacar com expliquen els autors que s'aconsegueix l'esmentat anteriorment. Primerament, s'han d'establir vincles entre aquells que viuen la mateixa vida, afirmar la identitat col·lectiva i el reconeixement social. Segonament, s'han de reconstruir o desenvolupar xarxes socials denses. Tercerament, s'ha de promocionar l'acció col·lectiva autònoma, canviar situacions,, disposicions, formes de decidir, l'òptica de les decisions,... Finalment, s'han d'establir condicions d'existència autònomes, autonomitzar la gent, convertir-los en participants, en interlocutors, establir aliances a l'entorn d'interessos comuns. Aquesta consideració em sembla especialment significativa per al treball que ens ocupa, ja que, com veurem més endavant, el desenvolupament cultural comunitari té com a una de les seves vies d'acció, al meu parer, aquest camí d'unió i identificació col·lectiva.

En cinquè lloc, s'ha d'entendre que l'articulació de grups i accions pot buscar-se i donar-se a espais diversos més enllà de la localitat. En sisè lloc, s'ha de tenir en compte la multiplicitat de punts de vista i actors que coexisteixen en l'espai social en que s'intervé. En setè lloc, s'ha de reconèixer l'existència de la diversitat i pluralitat en la professió. Això vol dir que hem de vigilar amb els temes de contingut ideològic que fan que els/les diferents professionals es posicionin de forma diferent contribuint al caos terminològic. En vuitè lloc, i per finalitzar amb les consideracions del terme *comunitat* que en relació al treball comunitari han realitzat Barbero i Cortès, destacar que en l'actualitat el concepte de desenvolupament comunitari s'està substituint pel de desenvolupament social: “(...) que permet obtenir canvis en els estatus socials

dels participants i els porta a renegociar una ciutadania per ells mateixos, o a noves relacions amb altres categories socials i institucions (...)"

Per altra banda, em sembla important aportar la relació que Barbero i Cortès troben entre *comunitat* i *societat*, i com expliquen que el concepte *comunitat* no ha de substituir mai el de *societat*. Els autors, exposen en primer lloc que el concepte *comunitat* genera imatges que oculten la complexitat de la realitat social actual. Aquest concepte, per als autors, transmet una falsa imatge d'homogeneïtat i harmonia social molt simplificadora i que exclou el conflicte intern. En segon lloc, exposen com el caràcter mític de la realitat social que evoca el concepte *comunitat* contribueix a velar la realitat i sovint s'utilitza com a concepte que permet l'ocultació. Els autors, en aquest punt, fan servir com a exemple com el neoliberalisme ha utilitzat aquest concepte per amagar i/o legitimar el desviament de costos d'assistència cap a les famílies.

En tercer lloc, Barbero i Cortès exposen com el concepte de *comunitat* jugaria com a imaginari favorable a les il·lusions i interessos millor definits i més estesos a la societat: "(...) quan una realitat social s'imagina uniforme el que s'imposa com a necessitat o programa de la comunitat és el discurs d'aquells que tenen veu, i s'ignoren les carències de les poblacions que no compten amb els atributs necessaris per definir els seus problemes com a necessitat col·lectiva (...)". Finalment, els autors expliquen que els conceptes de *comunitat* i *treball comunitari* usats de forma inconsistent creen la consciència que les estratègies organitzatives han de ser de tipus unitarista o consensualista i això és un error, ja que els interessos o il·lusions no sempre són compartits.

Per acabar amb el desenvolupament d'aquest punt, faré referència a una definició, al meu parer, pràctica i entenedora per a la/l'ES del terme *comunitat*

que, en la meua opinió, sense més pretensions que organitzar el que significa funcionalment el terme, elabora Ricard Gomà (2006) en un article a la revista *Quaderns d'educació Social*. Aquest autor exposa que el terme *comunitat* defineix un cert tipus de realitat social que implica l'existència d'un col·lectiu humà al qual es reconeix la capacitat de ser protagonista d'accions i decisions, amb voluntat de canviar i millorar les condicions de vida de les persones que en formen part; l'existència de consciència de pertinença; l'existència de mecanismes i processos més o menys formalitzats, d'interacció i suport social, és a dir, de pautes de vinculació mútua i reciprocitat quotidiana, i l'existència i arrelament a un territori, a un cert espai compartit que articula agents, instruments i continguts per a l'acció, un espai físic, una geografia, que incorpora aquestes significacions de pertinença.

A mode de resum, en conseqüència, segons Gomà i en una opinió que comparteixo totalment, l'acció comunitària, que ens ocupa en aquest treball i que es desenvoluparà posteriorment en relació a l'art, adquireix sentit quan es duu a terme a partir d'un col·lectiu humà que comparteix un espai i una consciència de pertinença, que genera processos de vinculació i suport mutu, i que activa voluntats de protagonisme en la millora de la seva pròpia realitat.

3.2 El desenvolupament de la comunitat

Abans de començar amb aquest punt, val a dir que utilitzaré el terme *desenvolupament de la comunitat o desenvolupament comunitari* i no *treball comunitari*. Aquests dos termes s'utilitzen indistintament de forma habitual. El fet que m'hagi decantat pel primer es deu, en primer lloc, al tema que es tracta en aquest treball: desenvolupament cultural comunitari. Considero coherent fer servir aquesta terminologia, doncs, i no utilitzar el terme *treball comunitari*, tot i que en faig referència en algun moment per raons bibliogràfiques. En segon lloc,

considero que el terme *desenvolupament comunitari* implica una acció comunitària que realitza la mateixa comunitat, que es desenvolupa, i que, en canvi, el concepte *treball comunitari* connecta més amb la idea, al meu parer, d'alguna persona externa que treballa amb la comunitat. Aquesta opinió es deu a la meva convicció que aquest tipus de processos han d'anar cap a l'autonomia de la comunitat, tot i que habitualment en la nostra societat es necessita que un/a professional motivi el procés.

Segons Ezequiel Ander-Egg (2006), el *desenvolupament de la comunitat* és un mètode d'acció social que es desenvolupa durant els anys 50, principalment a Àsia i Àfrica i, posteriorment, a Amèrica Llatina i Europa. Aquest concepte va generar interpretacions diverses al poc temps del seu ús. Ander-Egg explica que aquesta metodologia es basa en la participació de la gent on l'important és la forma d'emprendre la tasca, més que la naturalesa d'aquesta. Aquest autor exposa que l'expressió desenvolupament de la comunitat s'ha utilitzat amb quatre intencions diferents: com a mètode d'intervenció social, com a programa, com a procés induït i com a moviment.

Val a dir que, segons explica Cristina Andreu al seu article Quaderns d'Educació Social (2006), tot recollint els estudis d'Ander-Egg, el desenvolupament de la comunitat és una tècnica o pràctica social, ja que es basa en el coneixement científic del social i en determinades ciències socials. Tanmateix, l'autora expressa que l'objectiu fonamental del desenvolupament de la comunitat és la promoció de la persona, en la mobilització dels seus recursos humans i institucionals, a través de la participació activa i democràtica de la població, en l'estudi, programació i execució dels diferents programes comunitaris. Puntualitza, però, que no es tracta d'una acció sobre la comunitat, sinó d'una acció de la comunitat on la població pren decisions i n'assumeix les

conseqüències. Tanmateix, considera que és una metodologia des de la base, ja que actua a nivell psicosocial a través d'un procés educatiu que pretén desenvolupar potencialitat d'individus, grups i comunitats amb l'objectiu de millorar les seves condicions de vida.

Segons Andreu, el desenvolupament de la comunitat apareix configurat per la integració i fusió de quatre elements principals: l'estudi de la realitat, la programació de les activitats, l'acció social conduïda de manera racional i l'avaluació d'allò realitzat. Tot procés de desenvolupament comunitari porta implícites la promoció i la mobilització de recursos humans, a través d'un procés educatiu per prendre consciència. Cal recordar, com ja he dit abans, que la participació popular és l'element fonamental d'aquesta metodologia.

Cristina Andreu cita en el seu article Luís M. Nogueiras (1996), qui realitza una definició molt pràctica, al meu parer, dels trets principals del *desenvolupament comunitari*. Segons aquest autor el *desenvolupament comunitari* és, en primer lloc, un procés educatiu destinat a assolir canvis qualitius en les actituds i comportaments de la població. En segon lloc, una tècnica d'acció social. Per aquest motiu necessita la intervenció o col·laboració d'agents amb un cert grau d'especialització. En tercer lloc, es dirigeix a aquelles comunitats que es troben en situació de subdesenvolupament (sociocultural o econòmic) o d'utilització insuficient dels recursos disponibles. En quart lloc, el seu objectiu principal consisteix en l'obtenció del benestar social i la millora de la qualitat de vida de la població objecte de la intervenció. Finalment, requereix la participació voluntària, conscient i responsable dels individus en la resolució dels seus propis problemes.

Barbero i Cortés (2005), entenen el treball comunitari, de què jo en parlo com a *desenvolupament comunitari*, com un tipus d'activitat que pretén l'organització de les poblacions. Es tracta, per als autors, d'una pràctica organitzativa que realitzen els professionals de l'àmbit de la intervenció social i en relació a objectius col·lectius. El treball comunitari busca, segons aquests autors, abordar la transformació de situacions col·lectives mitjançant l'organització i l'acció associativa. El treball comunitari és l'aplicació de processos organitzatius i, segons Barbero i Cortés, els treballadors/es comunitaris/es, han de desenvolupar una sèrie de tasques per tal d'afavorir-los.

En primer lloc, han de descobrir les necessitats i potencialitats de l'espai social de que es tracta. En segon lloc, han de prendre contacte amb la gent, desenvolupar la voluntat de treballar per satisfer necessitats (treballar la consciència de necessitat i de possibilitat de millora) i reunir-la. En tercer lloc, formar i establir les estructures col·lectives, repartir les tasques. En quart lloc, ajudar a identificar i elaborar objectius, clarificar-los, establir prioritats. En cinquè lloc, mantenir l'organització activa. En sisè lloc, tenir cura de les relacions i ajudar a comunicar. I, finalment, quedar-se al marge i concloure. Aquest darrer punt em sembla especialment important, ja que estem parlant de desenvolupament comunitari i aquest té una relació directa amb el desenvolupament cultural comunitari, i, com ja he avançat anteriorment els processos que posen en marxa aquesta metodologia busquen la desaparició del/la professional que els guia i és la forma més interessant en què aquesta forma d'intervenció té sentit, al meu parer.

A mode de resum, em decideixo per utilitzar el terme *desenvolupament comunitari* i no *treball comunitari*, tot i que ambdós conceptes s'utilitzen per parlar de processos de transformació de la comunitat basats en els seus propis

interessos, que provenen de la mateixa comunitat i que tenen com objectiu potenciar la capacitat d'aquesta per autogestionar els seus propis processos de canvi.

3.3 L'empowerment o empoderament

Aquest terme té relació amb quelcom que, en la meua opinió, cerca el DCC, com tindrem l'oportunitat de descobrir més endavant. Segons Tomás Fernández García i Antonio López Peláez (2008), *l'empowerment*, o *empoderament*, fa referència a la potencialitat de les persones per afrontar la seva vida interior, les seves relacions amb els altres i els seus projectes col·lectius, fet que augmenta el seu poder (*apoderament* és el terme correcte en català però els/les professionals del camp parlen *d'empoderament*). Els autors defensen que aquest concepte té una relació directa amb la noció de ciutadania democràtica. Aquest, es basa en una concepció dinàmica de la persona. Fernández i López manifesten que les persones som un projecte, tenim unes potencialitats i el seu exercici demana una configuració estructural del nostre entorn. Tanmateix, aquesta vinculació estructural amb els altres per ser nosaltres mateixos posa de relleu la importància de les nostres relacions socials, dels nostres models d'interacció, ja que la nostra configuració depèn d'aquesta estructura.

Per altra banda, els autors exposen que, per diverses raons, les persones no es troben en un punt de partida homogeni, que no existeixen com a individus al marge de les seves relacions socials, del seu entorn, i que, per tant, la desigualtat es un element estructural que s'internalitza per avançat. Fernández i López posen de manifest que per a esdevenir ciutadà l'entorn ha de permetre exercir la ciutadania i cada persona ha de posseir la capacitat per exercir-la en el sentit de dur a terme la nostra realització personal i comunitària, ja que som sempre éssers relacionals i, per tant, el model de relació és essencial per a la

pròpia definició d'un mateix i dels altres. En aquest sentit, la major part de les teories relacionades amb la noció d'*empowerment* o *empoderament*, expliquen els autors, tenen com a objectiu analitzar el concepte del poder, les formes d'utilitzar-lo i distribuir-lo, com a mecanisme per a promoure la transformació social. Tenint en compte el concepte d'*empoderament* serà fàcil entendre més endavant allò que treballa el DCC.

3.4 La cultura

Si fins ara ens hem ocupat de delimitar el terme *comunitat* amb la intenció de construir un marc conceptual per al DCC, no és estrany que a continuació ens ocupem del concepte de *cultura* amb la mateixa finalitat. Però, a quin tipus de cultura ens referim quan parlem de DCC? Jaume Trilla (1997) introdueix en el seu discurs sobre l'animació sociocultural una perspectiva del terme cultura que, al meu parer, s'identifica molt amb el tipus de cultura de què parla la metodologia que ens ocupa. Trilla considera que l'animació sociocultural parteix d'una idea de cultura que dista molt de la cultura escolar (o general), la cultura com a erudició o una altra noció de cultura, més exquisida, elitista i elaborada, és a dir, el refinament de la persona cultivada que ha desenvolupat una sensibilitat especial per apreciar una obra d'art, que es mou amb comoditat pel món de les idees i de la ciència i que, fins i tot, és capaç de generar productes culturals prestigiosos.

Segons explica l'autor, amb referència a Edward B. Taylor, la cultura es: "(...) aquell tot complex que inclou coneixements, creences, art, lleis, moral, costums i qualsevol altra capacitat i hàbits adquirits per l'home en quant a que és membre d'una societat (...)". Des d'aquest punt de vista antropològic, doncs, la idea de cultura fa referència a tot allò que es transmet i s'adquireix a través de l'aprenentatge, a la informació que es transmet socialment, a tot allò que es

genera i s'hereta a la vida social. Jaume Trilla argumenta que l'animació sociocultural es basa en aquest concepte ampli de *cultura*. Aquesta definició antropològica del terme *cultura* entra en contradicció amb allò que jo penso que la cultura ha d'esdevenir. No he sabut trobar cap autor que doni suport a la meua idea que la cultura no és només allò que la societat rep en la seva evolució sinó tot el que aquesta crea. És a dir, en la meua opinió, els diferents grups socials no només són receptors d'una determinada construcció cultural, sinó que també poden *construir-se culturalment* en funció d'allò que volen esdevenir en el futur. En aquest punt es fa important definir el terme *democràcia cultural*, que està en relació amb la definició de cultura amb què identifico el DCC i que defenso amb fermesa, ja que crec en el dret de la comunitat d'esdevenir actius en el seu procés de construcció cultural i no passius en la recepció d'un model cultural predefinit amb què poden no identificar-se.

3.5 La democràcia cultural

A l'inici d'aquest escrit, he parlat de la *democràcia cultural* i he explicat que és dels motius que m'han fet escollir el DCC com a tema per al meu treball. Havent delimitat el concepte *cultura* és necessari concretar què és la *democràcia cultural* i per què relaciono aquest concepte amb el DCC. Jaume Trilla (1997), argumenta que la *democràcia cultural* va més enllà d'apropar la cultura al poble. Segons aquest autor defensa que la *democràcia cultural* implica qüestionar la noció patrimonial de la cultura per substituir-la per un concepte que confia la definició de la cultura a la mateixa població. Trilla afirma que la democràcia cultural és una forma de catalitzar la potencialitat de les comunitats per generar cultura. L'autor relaciona aquest terme amb l'animació sociocultural i el configura com a eix important d'aquesta metodologia. Considero que el DCC treballa amb la idea de construir la democràcia cultural ja que és la comunitat qui experimenta amb la cultura i la redefineix.

3.6 L'animació sociocultural

Segons Jaume Trilla (1997), l'ús de l'expressió *animació sociocultural (ASC)* és polisèmic, ambigu, imprecís, i l'autor es planteja si realment respon al seu significat. Llegint Trilla me n'adono que els continguts del concepte ASC s'assemblen molt al que jo entenc com a *DCC* i em plantejo si no ens trobem davant l'evolució d'un terme amb una definició més precisa dels seus continguts. Això es fonamenta en les definicions que aporta Trilla durant el seu discurs sobre l'ASC.

Trilla parla de l'ASC com a acció, intervenció, allò que fa el/la professional. Tanmateix, esmenta que és un mètode, una tècnica, una forma de fer, a més d'un procés. L'autor explica que s'elaboren projectes, programes, ..., d'ASC, que té una funció social i genera uns resultats. Les finalitats de l'ASC, segons Trilla, són la transformació de la societat, la formació integral de la persona o l'autogestió social. Jaume Trilla, acaba definint l'ASC com a: "(...) conjunt d'accions realitzades per individus, grups o institucions sobre una comunitat (o un sector d'aquesta) i en el marc d'un territori concret, amb el propòsit principal de promoure en els seus membres una actitud de participació activa en el procés del seu propi desenvolupament tant social com cultural (...)". L'autor també deixa constància que l'objectiu de l'animador sociocultural és desaparèixer. Per tant, i a la llum d'aquestes definicions, no es pot negar que l'ASC i el DCC treballen exactament en la mateixa línia. Però... podem dir que l'ASC i el DCC són el mateix?

4 EL DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNITARI COM A METODOLOGIA DE TREBALL AMB LA COMUNITAT

El capítol anterior finalitza amb una pregunta de fàcil resposta si atenem a la informació que presento a continuació i que desenvolupa amb més profunditat el terme que ens ocupa. Com veurem tot seguit, l'ASC i el DCC es diferencien clarament, segons Jaume Casacuberta i Anglès¹, impulsor del terme des de l'Ajuntament de Granollers, si tenim en compte que el segon terme és part del primer. En altres paraules, com explica Casacuberta, el DCC és l'ASC quan tracta temes exclusivament artístics. Malgrat això, Jaume Casacuberta posa de manifest, al seu article publicat el gener de 2008 al número 7 de la Revista d'Educació Social (RES), que encara no s'ha definit un concepte del tot clar per al DCC. Això pot ser causa, com veurem, de la recent incorporació del terme al vocabulari professional i de la jove, tot i que conscient, tasca de revisió i reflexió del terme que han iniciat les Jornades Internacionals de DCC de Granollers, que enguany arriben a la seva tercera edició.

4.1 Els orígens del DCC a Catalunya: d' Austràlia a Granollers

El terme *Desenvolupament Cultural Comunitari* (DCC) no és més que la traducció literal del *Community Cultural Development* (CCD) que desenvolupa l'*Australia Council for the Arts*, un consell de les arts creat pel govern Australià. Aquest és el concepte que l'Ajuntament de Granollers va decidir adoptar i traduir fa alguns anys. Segons explica Jaume Casacuberta, el descobriment d'aquesta metodologia ve de la mà de la recerca de recursos per finançar projectes que tenen com a objectiu posar la gent en el centre de l'activitat cultural, no com a simples espectadors, sinó com a creadors i productors de cultura, afavorint la democràcia cultural. Les polítiques culturals de

¹ Veure, a l'annex, entrevista realitzada a Jaume Casacuberta i Anglès el 10/12/2007 a Granollers. Jaume Casacuberta i Anglès és educador social, responsable de la xarxa de centres cívics de l'Ajuntament de Granollers i director del postgrau en Desenvolupament Cultural Comunitari.

l'Ajuntament de Granollers segueixen aquesta línia des de fa temps i, segons explica Casacuberta, aquest interès fa, com he dit anteriorment, que en la recerca d'aquestes formes de finançament els sorprengui com el govern australià té integrada una metodologia semblant a la que ells fan servir. Jaume Casacuberta explica com descobreixen que aquest organisme australià té una línia específica de treball, adequadament sistematitzada, que funciona, que s'anomena CCD i que està vinculada a artistes que van més enllà de crear i exposar la seva obra. Tanmateix, descobreixen que aquests artistes treballen amb la comunitat oferint els seus llenguatges artístics, nous recursos expressius, per tal que aquesta pugui posar de manifest les seves preocupacions.

El *Australia Council for the Arts*, exporta aquesta metodologia del CCD a tot el món i ofereix sis beques anuals per a que artistes australians desenvolupin projectes de CCD en qualsevol país del món que presenti un projecte d'interès. D'aquesta manera, Jaume Casacuberta explica com des de l'Ajuntament de Granollers s'elabora un projecte que duu com a nom *De presències i representacions* i és enviat al Consell Australià de les Arts per tal d'optar a aquesta beca. L'any 2004, Granollers és una de les ciutats del món premiada amb aquesta i des d'Austràlia s'envia a una artista especialitzada en aquesta metodologia que implementa, a Granollers, el projecte esmentat. L'artista que aplica el projecte segons la metodologia australiana del CCD es diu Marcela Nievas i, comenta Casacuberta, aquest és el primer contacte amb el que després es dirà DCC a Catalunya. Val a dir que una de les condicions que des de l'Ajuntament de Granollers es fan constar en la redacció del projecte és la necessitat que l'artista escollit parli castellà, com a mínim, ja que com és evident, i segons explica Casacuberta amb molta lògica i un xic de trapelleria, no es pot ensenyar anglès a tota la comunitat! L'artista que arriba des d'Austràlia domina a la perfecció la llengua castellana, ja que és d'origen argentí.

A causa de les característiques de la metodologia, que queden definides en un altre punt d'aquest capítol, tot i que l'artista Marcela Nievas coneix bé el projecte, doncs l'ha pogut estudiar amb anterioritat, existeix un component que no es pot avançar i que és de vital importància per a aquest: la implicació de la comunitat i els seus interessos específics. Això resulta en el replantejament i constant revisió del projecte que finalment s'acaba dient *El Somni: de presències i representacions* i en què hi participen, a més de l'artista australiana i la comunitat, altres artistes locals. En aquest punt és on a Granollers es comença a aprendre sobre aquesta metodologia i s'observa que aquesta forma de treball comunitari lliga molt amb les noves polítiques de cultura i proximitat del seu Ajuntament. Tanmateix, comença a considerar-se necessari prendre accions per sistematitzar d'alguna forma aquesta metodologia.

En aquest sentit, des de l'Ajuntament de Granollers es pren la decisió d'impulsar a nivell local, segons explica Casacuberta, tots aquells projectes que es poden abordar des d'aquesta metodologia. De la mateixa manera, es decideix que és necessari organitzar unes jornades per reflexionar sobre aquesta i que es pot elaborar una formació en relació amb ella. D'aquesta manera es generen, per una banda, les Jornades Internacionals sobre Desenvolupament Cultural Comunitari, que ja van per la seva tercera edició i que desenvoluparem més endavant per la seva importància en la definició del terme i en l'orientació de les pràctiques que en formen part. Per l'altra, el curs de postgrau en Desenvolupament Cultural Comunitari, que enguany es troba en la segona edició.

Per acabar amb aquest breu recorregut històric del terme a Catalunya, és important remarcar com Jaume Casacuberta evidencia al seu article de la RES

que ja fa uns anys que al nostre país es proposen i es duen a terme pràctiques diverses, formalitzades en projectes i iniciatives, que tenen com a protagonistes les comunitats locals i que es desenvolupen a partir de processos artístics amb l'objectiu d'afavorir uns determinats canvis en positiu a la mateixa societat. Això vol dir que es duen a terme a Catalunya des de fa anys pràctiques molt properes a la metodologia del DCC, tot i que ningú fins ara havia fet l'esforç de recollir-les i connectar-les.

Finalment, al meu parer, el que s'intenta amb la sistematització d'aquesta metodologia és vestir adequadament quelcom que ja s'ha anat produint de forma dispersa a tot el país amb uns criteris més o menys comuns i que no ha estat recollit enlloc. Es tracta, doncs, d'elaborar el coneixement a partir de la pràctica. D'aquesta manera, segons la meva opinió, es possibilita la reflexió conjunta de tots els agents socials que participen d'un fenomen d'evident impacte en la nostra societat i de provada eficàcia. En conseqüència, es produeix la millora de les pràctiques en aquest camp i els/les professionals que hi treballen tenen un referent per a orientar-se. Tanmateix, des del meu punt de vista, no s'ha de veure, en aquesta metodologia, un intent per restringir la llibertat d'altres professionals i processos de semblant naturalesa, ni tampoc com a una intenció per homogeneïtzar el sector, sinó com una opció més al servei de la societat i dels/les professionals que treballen en aquest camp. Aquella inquietud es desprèn de la conversa amb Ramon Parramon², qui es

² Veure, a l'annex, l'entrevista realitzada a Ramon Parramon el dia 25/04/2008 a Barcelona. Ramon Parramon és artista i impulsor del Programa Idensitat DENSITAT, que es desenvolupa amb una periodicitat bianual amb la voluntat d'aportar mecanismes per a l'articulació de projectes creatius en l'àmbit de l'espai públic i en relació amb el territori. Amb això es pretén estimular pràctiques creatives que experimenten noves formes d'implicació i participació social, en connexió amb les pràctiques i dinàmiques existents en el territori.

mostra crític amb la metodologia i expressa allò que fa *Idensitat* no s'identifica amb altres pràctiques que es presenten sota el paraigües del DCC.

4.2 La definició

Malgrat que, com es desprèn de l'inici d'aquest capítol, sembla que existeixen certes dificultats per arribar a una definició que reflecteixi la realitat del terme, considero que les definicions que estan a l'abast del públic, a la *web* del DCC de l'Ajuntament de Granollers, a la *web* de l'*Australia Council for the Arts* o als diversos articles que ha escrit Jaume Casacuberta, ja donen una definició prou encertada i reflecteixen adequadament el terme. Val a dir que des de la *web* de l'Ajuntament de Granollers es demana la col·laboració de qualsevol persona que vulgui incorporar algun aspecte a la definició o elaborar-ne una altra. És a dir, que es busca la definició més completa del terme apel·lant a la col·laboració de tothom que pot aportar alguna cosa d'interès.

Per començar, la *web* del DCC de l'Ajuntament de Granollers el defineix com: *"Conjunt d'iniciatives portades a terme a partir de la col·laboració entre artistes i comunitats locals amb l'objectiu d'expressar, a través de l'art, identitats, preocupacions i idees, mentre es construeixen capacitats culturals i es contribueix al canvi social"*. Personalment, aquesta definició em sembla molt encertada, si tenim en compte tot el que he exposat anteriorment. Per tant, i en paraules de Jaume Casacuberta, el DCC: *"(...)contempla la cultura com a eix vertebrador de processos col·laboratius, com el camí per vincular nous projectes de base social, com a vehicle per dinamitzar, transformar i dialogar, com a canalitzador d'iniciatives de transformació que impliquen al conjunt d'una societat que necessita denunciar, canviar debatre i fer sentir la seva veu a través d'altres llenguatges expressius, sempre amb la finalitat de provocar canvis en*

positiu i donar un paper actiu i decisiu a la gent en els temes que fan referència a la seva pròpia comunitat”.

En altres paraules, el concepte DCC, descriu, segons Casacuberta, una pràctica artística comunitària que involucra artistes i comunitats en processos creatius col·laboratius amb l'objectiu de transformar una realitat concreta. En la meua opinió, i com és obvi, aquestes definicions parlen de l'ús de l'art com a vehicle d'expressió per a les preocupacions comunitàries i les considero prou encertades. Per tant, no considero necessari allargar-me més en aquest punt i crec que ha arribat el moment de parlar sobre les característiques d'aquesta interessant, en la meua opinió, metodologia de treball amb la comunitat.

4.3 Característiques de la metodologia del DCC

Els projectes de desenvolupament cultural comunitari, com explica la *web* del DCC de l'Ajuntament de Granollers, es basen en l'aplicació de pràctiques artístiques amb la finalitat de generar canvis. Aquests estan centrats, com ja he dit anteriorment, en la comunitat per tal d'abordar i/o resoldre una problemàtica identificada a la mateixa comunitat i, el més important, des de la mateixa comunitat. Això vol dir que els projectes de DCC es basen exclusivament en les necessitats de la comunitat i el projecte s'estructura a partir d'aquestes. És important remarcar, que, a diferència d'altres metodologies, el DCC para més atenció i dóna més importància al procés que al resultat.

Quan parlo de comunitat en relació a processos de DCC penso, i ara em remeto al tercer capítol d'aquest treball, en la definició que fa Xavier Úcar del terme i que contempla la comunitat com un espai comú compartit on existeixen serveis, institucions, organitzacions i relacions. Així doncs, segons la *web* del DCC, les

comunitats de què parlem són, per exemple, associacions de veïns, entitats sense ànim de lucre, grups de dones, de joves, de gent gran, associacions de persones que han patit un procés migratori, persones a l'atur, col·lectius amb problemàtiques diverses, una ciutadania preocupada pel desenvolupament del seu municipi,... I és important dir, a la llum de tot això, que el motiu del projecte ha de ser un desig compartit.

Per altra banda, segons Jaume Casacuberta, aquesta metodologia passa per generar en la comunitat on s'ubica el projecte relacions empàtiques i properes, una mena d'entramat solidari, per tal d'afavorir la motivació de les persones que hi participen i estimular el procés de creació i canvi social. Per una altra, els àmbits d'actuació del DCC són múltiples, diversos i es troben en expansió. Aquesta evidència es desprèn del diàleg amb Antonio Rodríguez i Masegosa³, qui explica els nombrosos projectes de DCC que treballa i que pertanyen a àmbits ben diversos. Tanmateix, segons la conversa amb aquest professional del DCC els projectes tenen impactes ben diferents, i mentre que alguns tenen una resposta immediata, l'impacte d'altres serà palpable en un període de temps molt superior.

Per altra banda, segons la *web* del DCC, s'ha d'impulsar un procés de negociació entre el/la artista-mediador/a del projecte i la comunitat. El tema del projecte, en conseqüència, ha de sortir de la mateixa comunitat mitjançant tècniques variades com poden ser debats o xerrades però, en tot cas, enmig d'un ambient de relació de confiança i respecte. El/la artista-mediador/a dinamitza la comunitat i la forma en aquelles disciplines amb què s'intenta tractar la

³ Veure, a l'annex, l'entrevista realitzada a Antonio Rodríguez i Masegosa el 25/04/2008 a Barcelona. Antonio Rodríguez i Masegosa és soci fundador de l'Associació TransFormas, de Barcelona, que treballa en projectes de DCC a través del teatre social.

preocupació de la comunitat i es reflexiona sobre la preocupació comunitària que ha donat lloc al projecte.

Val a dir que en Jaume Casacuberta parla de preocupacions de la comunitat i no de problemes, ja que la intervenció artística en un moment de preocupació aboca a la reflexió i al debat i pot evitar un problema, mentre que si trobem un problema normalment s'han de pensar mesures de contenció per a aquest. Per tant, té més sentit en aquest discurs parlar de preocupacions que de problemes, i el DCC, segons Casacuberta, no intenta resoldre problemes, sinó posar de manifest de forma artística les preocupacions de la comunitat. D'això es desprèn que una de les tasques més interessants dels projectes de DCC és la prevenció. Aquesta exposició de Jaume Casacuberta entra en contradicció amb el que s'explica a la pàgina del DCC de l'Ajuntament de Granollers, que sí que parla de problemes quan desenvolupa les característiques dels projectes de DCC. No queda gaire clar en aquesta web si aquests problemes a què es refereix la informació que es presenta a la *web* s'apropen, més aviat, a les preocupacions de què parla Jaume Casacuberta. En tot cas, no m'ocuparé d'aquesta contradicció en aquest treball.

Com deia, el/la artista mediador/a dóna eines a la comunitat per tal que aquesta expressi de forma creativa les seves idees i ella mateixa creï el producte-altaveu final. Algunes de les disciplines que s'utilitzen en aquests projectes són les arts plàstiques i visuals, el teatre social, la música, la dansa, el cinema documental, la creació literària, les noves tecnologies, les titelles, el circ... Tot aquest procés consensuat i ric en experiències creatives pot esdevenir un producte final que es pot representar en festivals, exposicions, teatres, publicacions, concerts... La forma en què es representa, i si es representa, ho tria, de la mateixa forma que ha triat les passes a seguir durant tot el procés, la

mateixa comunitat de manera dialogada i consensuada amb el/la artista-mediador/a. És important dir que aquesta representació s'ha de fer extensiva a allò que provoca les preocupacions i establir el diàleg. Aquesta difusió externa afavoreix la presa de consciència del grup i es converteix en motor de la transformació social.

En resum, els projectes de DCC passen per l'elecció de la comunitat d'un tema que la preocupa, una decisió que és el fruit del diàleg i el consens; que guia el/la artista-mediador/a mitjançant *l'empoderament* de la comunitat a través de la transmissió de diferents disciplines artístiques; que posa l'accent en el procés de reflexió i creació; que s'exposa públicament d'alguna forma que decideix la mateixa comunitat i que, finalment, provoca l'inici d'una transformació social. Amb tot aquest procés: "*(...)s'afavoreix el pensament crític de les experiències pròpies individuals i de la comunitat, es canvien els hàbits de pensament i actuació, es genera debat, s'afavoreix que la comunitat participi, es crea coneixement i s'il·luminen divergències, subratllant el consens al voltant de significats, propòsits i valors compartits (...)*", segons la web del DCC de l'Ajuntament de Granollers.

4.4 Les 1es Jornades Internacionals sobre DCC a Granollers: reflexions sobre el terme i revisió de les pràctiques relacionades

Aquesta metodologia de recent adopció, tot i que d'antigues pràctiques, al nostre país comença a definir-se i a conèixer-se quan l'Ajuntament de Granollers decideix organitzar unes jornades de reflexió i revisió de les pràctiques relacionades amb ella. És important esmentar-les i aprofundir un xic en aquestes jornades ja que durant aquestes s'estableixen les bases de la metodologia com a fruit d'un procés reflexiu i participatiu.

Així doncs, Les 1es Jornades Internacionals sobre DCC es duen a terme a Granollers l'any 2005-2006. S'estructuren en tres blocs. El primer bloc es celebra l'octubre de 2005, el segon al febrer de 2006 i el tercer al març de 2006. Aquestes jornades neixen arran de l'interès de l'Ajuntament de Granollers per desenvolupar una metodologia pròpia: *"(...) fruit de la participació comunitària entre el màxim d'agents possibles implicats en aquests processos de desenvolupament cultural (...)"*. L'objectiu d'aquestes primeres jornades és crear xarxa entre tots els agents que realitzen aquestes pràctiques i establir una metodologia comuna que serveixi a totes les persones o comunitats que la considerin d'utilitat.

A aquestes jornades, segons la memòria d'aquestes que es publica a la pàgina *web* del DCC de l'Ajuntament de Granollers, es reflexiona sobre la definició del terme; es donen a conèixer i es debaten els usos, les aplicacions i la sistematització del DCC; s'impulsa una xarxa d'intercanvi de coneixements, recursos, experiències i altres informacions relacionades amb la metodologia per tal d'afavorir el coneixement de les diferents iniciatives en DCC; es difon aquesta metodologia a diferents sectors on es pot utilitzar i se'ls ofereix formació específica sobre el tema; es presenta l'art com a eina transformadora; s'ofereix informació a les comunitats sobre la creació artística com a mitjà comunitari, i es genera el diàleg sobre la influència dels projectes de DCC a les diferents polítiques.

Les 1es Jornades sobre DCC també reflexionen sobre diferents projectes que treballen en aquesta línia; sobre els diferents perfils professionals que s'hi troben, en aquests projectes; sobre la necessitat de donar veu a les comunitats; la necessitat d'implicar les diferents administracions; la relació entre els/les artistes i la comunitat, o la pedagogia del DCC. No cal dir que tots aquests temes

són clau si es vol establir aquesta metodologia comú i si es vol arribar a un acord sobre el que significa el DCC i sobre la forma més adequada de realitzar aquestes pràctiques. D'aquí la gran importància d'aquestes 1es Jornades Internacionals de DCC. Personalment crec que hem de fer l'esforç de recollir les experiències que poden generar el coneixement sobre qualsevol tema concret. De la reflexió de la pràctica n'extraïem la teoria que, al meu parer, està molt deixada de banda en l'àmbit educatiu no formal. Per aquest motiu em sembla tan important que l'Ajuntament de Granollers pregués la iniciativa d'organitzar aquestes jornades i no s'ha de menysprear la intenció de l'àmbit social de sistematitzar les seves pràctiques. Si ho fan els/les professionals de camp com el de la física, la biologia o la medicina, i ningú es planteja si estan fent bé o no, per què el camp social no ho ha de fer?

Val a dir que és en aquestes jornades on sembla que s'accepta el concepte DCC amb aquest nom, ja que tothom l'adopta, tot i que els/les organitzadors/es conviden a discutir i consensuar-ne un altre que sembli adequat a tothom. Tanmateix, es aquí on es parla de la importància del procés en aquesta metodologia i, tot i que es discuteix sobre la necessitat de dignificar el treball de la comunitat mitjançant el producte final, sembla que tothom està d'acord que és al procés on es generen els canvis. Considero important parlar dels valors que habiten en aquesta metodologia, com són la justícia social, la democràcia cultural, la responsabilitat i llibertat dels individus i col·lectius, l'art per a tothom, la possibilitat de crear imaginaris propis fora dels sustentats per l'alta cultura.

En definitiva, crec que aquestes jornades van ser el punt de partida per a la clarificació d'un concepte, d'unes pràctiques comunes que es duïen terme de forma dispersa i amb diferents noms. Van posar de manifest la realitat d'un

sector que treballa nodrint-se d'àmbits de formació diferents, que no ha estat reconegut mai per les administracions i on encara queda molt per fer si es vol assolir un reconeixement adequat a la tasca que es realitza. Val a dir que enguany es celebraran les 3es Jornades Internacionals sobre Desenvolupament Cultural Comunitari a Granollers, ja en la reflexió més específica, des de les 2es Jornades, sobre àmbits concrets d'actuació dels projectes de DCC.

5 ANÀLISI DE LA FIGURA DEL/LA PROFESSIONAL DE L'EDUCACIÓ SOCIAL EN PROCESSOS DE DESENVOLUPAMENT CULTURAL COMUNTARI A PARTIR D'EXPERIÈNCIES DIVERSES A CATALUNYA

Després d'algunes converses, moltes lectures i nombroses immersions en *Internet*, puc dir que la figura del/la ES encara no està present en la major part de processos de DCC que es duen a terme al nostre país. Malgrat això, segons Jaume Casacuberta, a Granollers ja es comencen a contractar EESS per tal de guiar aquests processos amb la comunitat i ell, de forma personal, confessa que, si ha de triar, s'estima més que els EESS acompanyin aquests processos. El motiu d'això són les eines de relació amb la comunitat que té el/la ES i la seva capacitat per parlar de temes diversos relacionats amb la realitat social. Tot i així, aquest professional també explica que hem de tenir en compte que en un procés perfecte de DCC s'ha d'anar cap a la desaparició dels/les professionals i que, per tant, no han d'existir ni EESS ni artistes ni cap altre professional, i recorda que ha de ser la mateixa comunitat qui gestiona els seus processos. Personalment crec que no existeix la perfecció. Això em fa pensar que els/les professionals en aquest camp seran necessaris encara durant algun temps.

Cal dir que les persones que treballen en aquest camp s'autodefineixen com activistes culturals, artistes pedagogs/es, artivistes o artistes mediadors/es... És curiós com no apareix la paraula *educació* o *social* en cap d'aquests termes. Sembla que la part social s'oblida per afavorir la part artística, quan, al meu parer, el que treballen aquests processos està totalment vinculat amb el món social i amb l'educació.

Tant Antonio Rodríguez com Ramon Parramon coincideixen en la necessitat que els/les EESS intervinguin en aquests processos com a mediadors/es. Sembla que la figura del/la mediador/a és la que es defineix amb més força en relació amb

la figura professional que ens ocupa. Penso, doncs, en una possible col·laboració entre EESS i artistes, en què el/la ES és l'encarregat/da de mediar entre l'artista i la comunitat. Val a dir que considero interessants els comentaris de Jaume Casacuberta en relació a experiències viscudes amb artistes de gran sensibilitat social o amb EESS amb gran sensibilitat artística. Des del meu punt de vista, tot això passa per la manca de reconeixement de la professió i la inexistència, tanmateix, de formació específica en el sector, tant a nivell europeu com americà. Diferent és el cas d'Austràlia, que ofereix una formació universitària i gaudeix del total reconeixement d'aquesta figura. Així, la major part dels/les professionals que treballen actualment en aquest camp al nostre país procedeixen de formacions diverses i la seva formació en aquest àmbit s'ha basat en l'experiència.

Sempre he considerat interessant la col·laboració entre professionals de diferents camps, la multidisciplinarietat em sembla molt enriquidora, però hem de tenir en compte que tant la formació artística com socioeducativa són necessàries, al meu parer, en aquests processos. No podem demanar a un/a artista que desenvolupi estratègies de relació amb la comunitat si no en té o en té de limitades, aquelles que li atorga el seu sentit comú, la seva intuïció o el seu caràcter autodidacta. Considero que tampoc podem abandonar un/a ES en un camp relacionat amb l'art si no en té prèvies nocions d'alguns d'aquests llenguatges. Malgrat això, des del meu punt de vista, un/a ES, encara que no hagi adquirit formació artística específica, té els recursos suficients per iniciar i acompanyar aquests processos en que l'art intervé, per experiència pròpia. I he de dir, que també he comprovat per experiència pròpia com un/a artista pot fer-ho sense cap coneixement previ sobre el camp socioeducatiu.

Si he de triar, tenint en compte que he viscut les dues experiències, trio la capacitat del/la ES per adaptar-se a aquests processos amb més èxit que no pas l'artista. Ara bé, no podem deixar l'acompanyament d'aquests processos de desenvolupament cultural comunitari només a les capacitats personals innates o adquirides amb l'experiència vital dels/les professionals que els guien. I hem de pensar que a ningú se li acudiria deixar-se operar per un jardiner amb molta vocació mèdica, molt sentit comú i que s'ha format de forma autodidacta.

Considero aquest tema prou seriós com per plantejar-se la possibilitat d'organitzar una formació que reflecteixi la realitat que he exposat en aquest treball, una realitat que fusiona diferents perfils professionals amb un interès específic en el camp i certes habilitats personals per treballar-lo, o bé oferir una formació complementària a artistes o EESS en aquelles matèries que li manquen per realitzar aquesta feina. És possible que el curs de postgrau que realitza l'Ajuntament de Granollers en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona reflecteixi aquesta necessitat que poso de manifest.

Per finalitzar amb aquest senzill anàlisi, m'agradaria citar unes paraules de Mayugo, Pérez i Ricart⁴ (2004) en relació amb el/la tipus de professional que ha de guiar aquests processos i que lliga bastant amb el que jo penso: *"(...)en aquest nou engranatge, cal repensar—sobretot— el rol dels diferents tipus de professionals que hi intervenen, ja vinguin del sector artístic, del cultural, de l'educatiu o de qualsevol altre. S'han d'adoptar uns models de professionalització i d'actuació nous, basats en la relació i el diàleg, des d'una comprensió de la feina que es fonamenti en el compromís social i polític. Això significa que la figura del professional és la d'una persona crítica, compromesa amb l'entorn i amb iniciativa pròpia, i no una simple reproductora de l'estatus*

⁴ Carme Mayugo, Xavier Pérez i Marta Ricart et al.

quo. Per tant, el professional ha de ser creatiu i dinàmic; algú capaç de viure la seva pràctica professional de manera dialògica i basant-se en el fet de compartir; algú que pugui incloure's dins el mateix procés que la comunitat i que visqui les relacions i el diàleg com a aprenentatges. És a dir, el professional s'ha de prendre la seva intervenció quotidiana com un espai per aprendre. I també implica saber gestionar la quotidianitat des de la creativitat. És molt important trencar amb la idea del professional expert en el seu camp (ja sigui l'artístic o l'educatiu) per anar introduint perfils cada cop més transdisciplinaris i per anar fent camí cap a la hibridació(...)".

En resum, per al tema que ens ocupa en aquest punt, la figura del/la ES no és majoritària en els processos de DCC que s'han produït i es produeixen a Catalunya. Malgrat això, existeix una voluntat comuna dels/les professionals del camp per incorporar aquesta figura professional per tot el que pot afavorir la comunicació entre els/les artistes i la comunitat. Malgrat això, s'apunta la necessitat de definir un nou tipus de figura professional que posseeixi certes habilitats personals a més de la formació específica en el camp. Reitero que, personalment, tot i això, considero que la figura professional que més s'apropa actualment a la interessant definició del/la professional de Mayugo (et al.) per a aquest camp és la del/la ES a causa de la seva capacitat crítica adquirida a través d'un complet anàlisi de la realitat social i política que faciliten els estudis i la seva pràctica professional; de la seva capacitat per empatitzar amb la comunitat i trobar mecanismes de relació amb aquesta, o pel seu coneixement sobre processos grupals i comunitaris i estratègies per estimular-los, entre d'altres.

6 BIBLIOGRAFIA

6.1 Llibres

Ander-Egg, Ezequiel (2006). *Metodologías de acción social*. (1a. ed.). Jaén: Universidad de Jaén

Barbero, Josep Manuel; Cortès, Ferran (2005). *Trabajo comunitario, organización y desarrollo social* (1a. ed.). Madrid: Alianza Editorial

Cembranos, Fernando; Montesinos, David H.; Bustelo, María (2005). *La animación sociocultural: una propuesta metodológica*. (12a. ed.). Madrid: Editorial Popular

Fernández García, Tomás; López Peláez, Antonio (2008). *Trabajo social comunitario, afrontando juntos los desafíos del siglo XXI*. (1a. ed.). Madrid: Alianza Editorial

Mayugo, Carme; Pérez, Xavi; Ricart, Marta (2004). *Joves, creació i comunitat*. (1ª. ed.). Barcelona: Fundació Jaume Bofill

Trilla, Jaume (1997). *Animación sociocultural, teorías, programas y ámbitos*. (1a. ed.). Barcelona: Ariel Educación

Úcar, Xavier (2006). *Miradas y diálogos entorno a la acción comunitaria*. (1a. ed.). Barcelona: Graó

6.2 Revistes

Andreu, Cristina (2006). Desenvolupament comunitari: estratègies d'intervenció i rol de l'educadora social. *Quaderns d'educació social*. N°8. Pàgs. 7-25

Casacuberta i Anglès, Jaume (2008). Desarrollo cultural comunitario: presentación en sociedad. *Revista de Educación Social*. N° 7.

Gomà, Ricard (2006). L'acció Comunitària: transformació social i construcció de ciutadania. *Quaderns d'educació social*. N°8. Pàgs. 29-37

6.3 Pàgines Web

Ajuntament de Granollers. *Web del DCC*. Recuperada el 30 de març de 2008, des de www.dccgranollers.info

Art infogràfic. (2007). *Idensitat*. Recuperat el 30 de març de 2008, des de www.idensitat.org

Artibarri. (2008). *Artibarri*. Recuperat el 15 de febrer de 2008, des de www.artibarri.org

Associació Transformas. *Transforma: teatro social y teatro del oprimido*. Recuperada el 25 de març de 2008, des de www.trans-formas-com

Crear vale la pena. *Crear vale la pena*. Recuperada el 26 de març de 2008, des de www.crearvalelapena.org.ar

Community Arts Network SA Inc. (2008). *Community Arts Network*. Recuperada el 25 de març de 2008, des de www.communityarts.net

Community Arts Network SA Inc. (2008). *Community Cultural Development in Australia*. Recuperat el 25 de març de 2008, des de www.ccd.net

Cultura y desarrollo social. (2008). *Cultura y desarrollo*. Recuperada el 28 de març de 2008, des de www.culturaydesarrollo.com.ar

Forn de teatre Pa'tothom. *Forn de teatre Pa'tothom*. Recuperada el 25 de març de 2008, des de www.patothom.org

Transit Projectes. *Face value*. Recuperada el 25 de març de 2008, des de www.facevalue.ws

Xarxa groga. *Xarxa groga: red euroamericana de entidades que trabajan con jóvenes en proyectos culturales*. Recuperada el 25 de març de 2008, des de www.xarxagroga.org

7 ALTRES FONTS

Casacuberta i Anglés, Jaume (10 de desembre de 2007). *Entrevista*. Granollers: Ajuntament de Granollers.

Rodríguez i Masegosa, Antonio (25 d'abril de 2008). *Entrevista*. Barcelona: Seu de l'Associació TransFormas.

Parramon, Ramon (25 d'abril de 2008). *Entrevista*. Barcelona: Escola ELISAVA.

8 ANNEX

8.1 ANNEX 1: ENTREVISTA AMB JAUME CASACUBERTA I ANGLÈS (AJUNTAMENT DE GRANOLLERS)

Entrevista realitzada el dia 10/12/2007 a Granollers.

Ens trobem un assolellat dia d'hivern a la Plaça de la Porxada, en un petit despatx compartit de l'Ajuntament de Granollers. En Jaume Casacuberta em rep amb una gran amabilitat i proximitat, i fa que em senti còmoda des de l'inici de la nostra trobada. Li explico de nou el motiu de la meva entrevista i també que encara no estic gaire orientada en la meva cerca d'informació, faig la primera pregunta i ell comença a parlar. No cal que en faci més, de preguntes, ell pregunta i respon, sembla que em llegeix el pensament. L'entrevista dura aproximadament una hora i trenta minuts plens d'informació molt interessant i pertinent al tema que ens ocupa i que, sense dubte, em serà d'allò més profitosa per al meu treball. A continuació, transcribo la major part de l'entrevista. He obviat les parts que fan referència a comentaris personals d'ambdues parts i les recomanacions de lectures que poden aportar informació per al treball.

SR: Ha nascut a Granollers el concepte de DCC a Espanya?

JCA: Des de l'Ajuntament de Granollers a nivell cultural s'intervé des dels territoris, especialment des dels territoris amb els centres cívics de la ciutat, utilitzant la metodologia de l'ASC de tota la vida i anem treballant, anem fent coses, ens interessa moltíssim posar la gent en el centre de l'activitat cultural, no només com a espectadors sinó com a productors, com a creadors, i des de l'any 94 , per dir-ho així, entenem que cal treballar des de la democràcia cultural. Lligat amb tot això, una de les línies que també es toquen és buscar recursos, cèntims no n'hi ha gaires per aquest tipus de coses, aleshores tenim la sort de disposar en un moment donat d'una persona que es dedica a buscar

recursos. En aquesta cerca de recursos, trobem per Internet que el Consell de les Arts Australià té una línia específica de treball que és el CCD. Allà tenen una línia de treball vinculada a artistes que van més enllà d'exposar la seva obra. Aquests artistes treballen amb la comunitat oferint-li els seus llenguatges artístics, nous recursos expressius, per tal que aquesta pugui posar de manifest preocupacions diverses que té. Ells treballen així a Austràlia però a més a més tenen unes beques anuals que donen per enviar 6 artistes a treballar en projectes de DCC a qualsevol lloc del món. Aleshores nosaltres ens assabentem d'això veiem que això del DCC és l'ASC però quan treballa aspectes artístics. (Exemple botifarrada) Quan es tracta d'un projecte artístic i amb unes característiques concretes podem dir que parlem de DCC. Nosaltres doncs, descobrim que això ja ho hem fet, que hem treballat en projectes que ells en diuen de DCC, on la comunitat és activa i ha creat una obra d'art per tal de denunciar o reflexionar al voltant de temes diversos i diem, doncs, cap problema, ens envieu un artista quatre mesos amb el propòsit de treballar alguna cosa interessant. Vam escriure un projecte que es deia *De presències i representacions* i el vam enviar al Consell de les Arts australià amb un matís, i era que l'artista que vingüés sabés parlar català o castellà. Sembla ser que Austràlia és un continent d'acollida important i la persona que va venir és una artista que es diu Marcela Nievas que és d'origen argentí, i per tant, entén perfectament el castellà i el parla, doncs és la seva llengua materna. Així doncs, l'any 2004, vam ser una de les ciutats del món que va aconseguir aquesta beca i ens van enviar aquesta artista, tot i que molts altres artistes també es van interessar per aquesta beca. El projecte que vam presentar, com ja he dit, es deia *De presències i representacions*, i el que volia fer era reflexionar sobre la transformació urbanística d'un sector de la ciutat. En aquestes arriba la Marcela, ella coneix el projecte perfectament però és clar, amb el tema de la metodologia del DCC, una de les coses importants és que la comunitat ha de dir

com s'ha de fer, així doncs aquest projecte va servir molt com a base, és a dir, que es va anar aplicant la metodologia del DCC i es van anar modificant coses, es van incloure artistes locals del projecte *Incívics*, de Granollers, els va incorporar i va anar perfecte, al cap de quatre mesos es va fer el projecte i molt bé. Aleshores, bé, va ser un èxit, va anar molt bé. Es va acabar dient *El Somni: de presències i representacions*. Això passà l'any 2004, va ser entre febrer i juny, entre Carnaval i Sant Joan. I és un projecte que nosaltres valorem com a èxits. I veiem que aquest treball comunitari, lligat amb l'adveniment de les noves polítiques de cultura i proximitat, veiem que era una metodologia de treball que Austràlia la tenien molt sistematitzada i que funcionava i que aquí no ho teníem. Aquí parlàvem de treball comunitari d'ASC però la metodologia de l'ASC està clara però no anàvem més enllà, i ens semblava que allò que havíem descobert del DCC ens aniria molt bé. I què vam fer? Doncs, per una banda, vam decidir que des de l'Ajuntament de Granollers intentaríem impulsar a nivell local tots aquells projectes que es podien abordar des de la metodologia del DCC, però, també creiem que teníem que anar més enllà. Potser en coses que fins i tot no li tocaven a una administració local com doncs, per exemple, fer unes jornades de reflexió al voltant del DCC. L'Ajuntament de Granollers va dir, sí, sí, doncs, endavant, caldria fer unes jornades a nivell de país, de Catalunya, per reflexionar sobre el DCC (què és, què no és, interessa, no interessa?) i a l'any 2005-2006 es realitzen les primeres jornades internacionals sobre DCC, que constaven de tres mòduls de reflexió, un a l'octubre de 2005, l'altre al febrer de 2006 i l'altre al març de 2006. Aleshores aquí el que vam fer va ser posar sobre la taula el terme DCC reflexionant sobre què era, o no era, i veure si podíem fer una definició vàlida per a nosaltres. Aquestes jornades van ser exitoses, vam portar experiències de tot el món es van posar sobre la taula temes, la gent va fer, va dir, va parlar... i es va arribar a unes conclusions sobre el que era el desenvolupament cultural comunitari. Per una banda vam fer aquestes jornades

de reflexió, va quedar clar que a la gent li interessava treballar amb aquesta metodologia del DCC, van sortir moltes experiències que es feien a Catalunya, que passaven per temes artístics d'arts plàstiques i visuals però molt també pel teatre social. Per altra banda vam dir, que més fem?, igual caldria fer alguna cosa de formació, alguna cosa que no ens toca tampoc a nosaltres, però vam dir, potser sí que podríem anar una mica més enllà, i vam tenir converses amb algunes universitats i totes es van mostrar interessades, i vam decidir impulsar un curs de postgrau en DCC amb la UAB, el fet que sigui amb la UAB i no una altra universitat és un tema exclusivament estratègic per a nosaltres, per què?, doncs perquè la gent que estudia a la UAB ja està avesada a desplaçar-se i com que el postgrau s'ha de cursar a Granollers i els estudiants s'han de desplaçar, doncs... ja ho tenim. Aleshores el vam fer amb la UAB. La primera edició del postgrau va ser l'any 2006-2007, ara s'està fent la segona edició del postgrau, el curs 2007-2008. Des de l'Ajuntament de Granollers, doncs, es va fer aquest treball que és el *Somni*, fem les jornades a nivell de país, que es presenten a Tarragona, Girona, Barcelona..., apostem per la formació amb el postgrau i ens plantegem fer unes altres jornades, a l'any 2007, s'han organitzat les segones jornades internacionals de DCC sobre la festa, les arts en la festa, perquè com que ja havíem posat a sobre de la taula el concepte de DCC, ens semblava que ara calia abordar el DCC per temes. Casualment l'Ajuntament de Granollers l'any 2006 va inaugurar un equipament que és el centre de cultura tradicional La Troca, a la Roca Umbert, i ens va semblar que la festa era un dels millors espais on es poden desenvolupar projectes de DCC, ja que a tot arreu es fan festes, festes majors, festes de barri..., i ens semblava que la festa era un bon moment per al DCC ja que a la festa el tema artístic hi està molt vinculat sempre, tot el tema de la participació, també... i creiem que ens tocava parlar d'això. Vam fer-les al mes de març i va quedar palès que la festa és un bon espai per a projectes del DCC. Ara estaríem en aquest moment i, a part d'això, ara estem en un

moment que hem sortit d'unes eleccions a nivell local, en principi sembla ser que el tema del DCC interessa seguir impulsant-lo, aleshores què és el que estem fent, actualment, doncs als centres cívics de la ciutat que són els equipaments que han impulsat aquesta metodologia i que hi segueixen treballant, doncs fan un programa específic de desenvolupament cultural comunitari que es diu *Comunitat* i aquí van passant coses. Ara mateix, doncs, el que estem fent és això, treballar des dels centres cívics amb la comunitat i l'art, **ara contractem un professional que és un educador social** que ens ha de treballar de DCC no lligat a centres cívics sinó lligat a temes diversos a la ciutat, ara estem en un barri El Congost, i es vol intervenir a nivell de DCC, i s'està impulsant un projecte que es diu *Bruixes i dimonis del Congost* que es vol que sigui un projecte de manual de DCC, aviem si ho aconseguim.

SR: Estic intentant definir la figura de l'educador/a social dins aquests processos. Què pot fer l'educador/a social en aquests processos?

JCA: En un projecte de DCC de 10, perfecte, modèlic, no hi ha educadors/es socials. S'ha de tendir a la desaparició del/la professional. Però en un projecte de 10, la qual cosa vol dir que es reuneixen totes les parts de la metodologia i s'executen a la perfecció. I el/la professional ha de desaparèixer perquè, en principi, hi ha un tema important a tenir en compte. El DCC no vol donar solucions a problemes, no és assistencial, en absolut, sinó el que vol donar respostes és a preocupacions, és molt diferent, comencen les dues coses per p, però no tenen res a veure, una cosa és un problema i una altra cosa és una preocupació. Quan tens un problema pots acudir als terapeutes de torn, un educador/a social, un pedagog/a, un psicòleg/a..., es treballa el problema i ja està. Una altra cosa és una preocupació. La preocupació d'una comunitat, per exemple, al barri del Congost, quina preocupació hi ha, és un barri que està envoltat de fronteres físiques, administratives i psicològiques. Aleshores què passa, doncs que és un barri que hi ha anat a parar moltes persones

nouvingudes, i això ha fet que una bona part de la població autòctona comenci a pensar, què passa?, amb tanta gent que ve i no hi ha espais de relació, és a dir el tema del diàleg intercultural, de les relacions interculturals, no s'estan produint. Però això és encara una preocupació, no un problema. El problema vindrà el dia que es comencin a cremar cotxes, sorgir bandes... Aleshores, en detectar aquesta preocupació amb el pla de barris, es decideix que es tractarà aquesta preocupació des del pla de barris. I és aquí on hem de veure com a partir de les arts podem fer que les persones es trobin. Aleshores l'associació de veïns, en el seu moment, decideix fer una colla de diables, però a causa de les múltiples colles de diables que ja existeixen al territori, decidim que un professional del DCC intervingui per orientar la comunitat. I el professional introdueix la idea d'anar més enllà d'una colla de diables, i es va pensar en parlar, en comptes de diables, de bruixes i dimonis. Per què de bruixes i dimonis? Doncs perquè si parlem de bruixes i dimonis, no només de diables, hi ha el tema home-dona, i el tema de gènere el treball, i després, també, perquè tant les bruixes com els dimonis són presents a totes les cultures i utilitzar-los per afavorir el diàleg intercultural i compartir-los va semblar interessant. Aleshores, la intenció seria, tenir un grup de bruixes i dimonis format per totes les cultures que hi hagi al barri, que les diferents cultures expliquin com són les seves bruixes i dimonis. També es treballa el tema intergeneracional, les àvies volen fer els vestits, els joves la música... I ara estem aquí, en aquest punt. El punt que t'interessa a tu, pel teu treball, són els professionals. Doncs, en un DCC de 10, la persona que intervé amb la comunitat hauria de ser un artista que és de la pròpia comunitat. Aleshores què passa ara mateix, doncs, el que ens passa és que l'estat del benestar està en crisi, ens han acostumat a donar-nos-ho tot, la gent no participa per res, l'Ajuntament ja m'ho donarà, la Generalitat ja m'ho donarà... L'Estat del benestar ens ha atrofiat, i ara, a corre cuita, tornem! I de la pròpia comunitat no surt ningú que vulgui fer

aquest treball i, aleshores, necessites recórrer a professionals. Aleshores, si agafes el DCC el que és, parlant de la societat i de l'art, doncs, podríem entendre, que aquí els professionals que podrien intervenir-hi més bé, doncs, serien els educadors/es socials, **amb una sensibilitat artística important. O un artista amb una sensibilitat social important.** Si a mi em demanes, tu què creus, jo em decanto per l'educador/a social. Abans estic per l'educador/a social que per l'artista. Però fixa-t'hi que moltes vegades va lligat amb les persones, amb el tipus de persona que ets. De totes formes jo crec que amb un educador/a social parlar de certs temes és molt més fàcil que no pas amb un artista. Considero que un educador/a social té moltes més eines de relació amb la gent que no pas un artista. Per la qual cosa em decanto més per l'educador/a social.

8.2 ANNEX 2: ENTREVISTA AMB ANTONIO RODRÍGUEZ (TRANSFORMAS)

Entrevista realitzada el dia 25/04/2008 a Barcelona.

Guió per a l'entrevista:

- 1) **Petita biografia.**
- 2) **Què és Transformas?**
- 3) **Com neix Transformas?**
- 4) **Coneix la metodologia del desenvolupament cultural comunitari?**
Considera que Transformas treballa en el marc d'aquesta metodologia?
- 5) **Quin tipus de projectes acull Transformas?**
- 6) **Quins professionals treballen en els projectes de Transformas?**
- 7) **Quin creus que ha de ser el paper del o la professional de l'educació social en processos desenvolupament comunitari? Artistes i/o educadors?**
- 8) **Està en contacte amb altres entitats que treballen a partir de la metodologia del desenvolupament cultural comunitari?**

L'Antonio Rodríguez i Masegosa, fundador amb Eva Garcia de *l'Associació Transformas*, em rep al seu petit despatx, que comparteixen diverses persones, d'un hotel d'entitats ubicat al número 6 del carrer Princesa de Barcelona. És un espai encisador, ple d'encant, experiències enriquidores i projectes de futur. Té l'esperit de les dues persones que, ara fa quatre anys, van decidir fundar una humil associació per unir dues passions: el teatre i el treball amb les persones. Cal dir que *Transformas* ha superat totalment les expectatives inicials. Aquesta associació treballa amb la comunitat a través del teatre, d'allò que coneixem com a teatre social i actualment, com manifesta l'Antonio, té un abast internacional.

SR: ¿Puedes explicarme cuál ha sido tu trayectoria profesional hasta el momento?

ARM: Bueno, mi trayectoria profesional es básicamente artística. Soy actor. Me formé en la Escuela Superior de Arte Dramático de Córdoba (ESADC). Mi formación es más teatral que de otro tipo. Después de acabar en la ESADC me ofrecieron un trabajo en la Diputación de Granada gestionando programas culturales y trabajaba, al mismo tiempo, en un área bastante desprotegida culturalmente. Era coordinador de nueve monitores de teatro en nueve pueblecitos muy pequeños les propuse que no trabajasen con un texto, sino que trabajasen a partir de lo que la gente pensaba, de lo que querían contar a través del teatro.

SR: ¿Y eso salió de ti?¿Fue una propuesta tuya?

ARM: Sí, sí, salió de mí. Los monitores se pusieron a trabajar enseguida y yo fui coordinando un festival de teatro solidario donde metimos todas esas propuestas. Ese año para mí fue un año súper rico en la Diputación de Granada y allí conocí lo que era el teatro social. Porque en mi carrera nunca me habían hablado del teatro social, ni de Augusto Boal, ni de nada. A partir de ahí empecé

a documentarme, sobre todo a través de internet y de libros, y descubrí que existía Boal. Después de ese festival de teatro solidario conseguí un premio de la Diputación de Granada, de arte y comunidad, y ese premio me permitió irme a Brasil a formarme con Augusto Boal. Hice tres meses de formación, pero mi trabajo allí fue tan intenso que el equipo de Boal me ofreció quedarme contratado a trabajar con ellos. Y me quedé tres meses más. Monté tres obras con ellos e hicimos una gira internacional, las representamos en La India, Palestina, Francia, Brasil... He hecho muchas funciones con ellos y sigo haciendo y ese trabajo fue increíble porque en seis meses completé como el estadio, que le llaman ellos, como la beca de un año entero completo. Superaba las horas de un año completo. Entonces ahí conseguí todos los títulos que emite el Centro de Teatro del Oprimido (CTO) de Río de Janeiro y conseguí el título de multiplicador del teatro del oprimido que sólo tiene una persona más en España. En realidad el título no tiene ninguna validez, más que el reconocimiento al trabajo. Cuando llegué aquí, a Barcelona, me encontré con *Transformas*, y eso ya enlaza con la siguiente pregunta que me haces. Ahí ya tenía muy claro que quería hacer teatro para las personas. Me encontré con una chica, Eva García, que había hecho casi lo mismo que yo, había hecho arte dramático en Córdoba, porque ella era de Córdoba, había estado en Brasil 15 días, y nuestra trayectoria era muy parecida. Nos pusimos a hablar, tomándonos unas cervezas y creamos *Transformas* al día siguiente pensando que iba a ser un grupito de teatro y nada más...

SR: Pues ya ves, nada más lejos...

ARM: Sí, y de eso hace ya cuatro años. Entonces mi formación durante todo ese tiempo ha continuado y se ha basado mucho en la experiencia porque mi formación al principio era muy teatral, en Brasil empezó a tener contacto con lo social y también en la Diputación de Granada, pero yo no he hecho ninguna formación de carácter social, no soy educador...

SR: Nada de formación en intervención social, educación...

ARM: Nada.

SR: Todo lo que has aprendido en ese campo ha sido a través de la experiencia.

ARM: Y realmente me siento más educador que artista. Me siento más identificado ahora mismo con lo social que con lo artístico.

SR: Estábamos con *Transformas*...

ARM: Sí (risas). Surge *Transformas* al principio como un reto en el teatro social y es la unión de la calidad artística y el contenido social, ese era nuestro primer interés, que no quedásemos haciendo un teatro sin calidad, porque tanto Eva, mi compañera, como yo somos actores, entonces no queríamos hacer teatro con mucho mensaje y poco resultado estético, poca forma, por eso se llamó a la asociación *Transformas* porque era Trans, de transformación, pero también la Forma es muy importante, y por eso se llama así. Entonces se unieron aquí nuestros caminos, porque éramos dos andaluces un poco perdidos, acabados de llegar a Barcelona, no sabíamos catalán, bueno, todo un poco así... pero la verdad es que se nos han abierto muchas puertas, realmente hemos hecho un trabajo muy en el territorio, y eso nos ha llevado en estos tres años y medio que llevamos a desarrollar como ocho proyectos internacionales, más de veinte talleres de intervención, más de treinta talleres de formación, más de doce de formador de formadores... Ahora somos miembros de la Red Eurosocial del Ministerio de Justicia de España, tenemos *partners* en La India y Palestina... en fin, tenemos un despliegue que no contábamos con él... en muy poquito tiempo. En ese tiempo hemos trabajado con un equipo de coordinación de tres personas, y entre los tres hemos intentado coordinar los múltiples proyectos que tenemos. Lo que pasa es que se hace difícil porque la estructura es demasiado pequeña para la cantidad de proyectos y de trabajo que tenemos, y ese ha sido uno de los grandes problemas y la gran ventaja es que hemos

contado siempre con un grupo de voluntarios alucinante en el que nos hemos apoyado totalmente y a los que nosotros formamos a cambio de que ellos contribuyan a la mejora de la asociación. El otro día hacía el recuento y en estos cuatro años han pasado como doscientos noventa voluntarios por *Transformas*, y no voluntarios de vengo un día y me voy, sino grupos de teatro implicados haciendo giras... ello ha permitido crear montones de jornadas, eventos, fiestas, seis piezas de teatro en gira... y eso gracias a los voluntarios. Y bueno, tres ejes, que ya van a ser cuatro, fundamentales de la asociación son, por una parte, el grupo de creación colectiva, formado por este colectivo que llamamos voluntarios que hace piezas sobre temáticas sociales para moverlas y girar, generalmente son piezas de teatro foro. El grupo empezó siendo ocho personas, había una obra, después vino otra, y ahora el grupo son aproximadamente cuarenta personas y tenemos como cinco obras en gira. El segundo eje es el tema de la formación. Y en la formación que damos, tipo el curso de Girona, formación para formadores, tenemos tres niveles, formación específica en teatro del oprimido referente a la estética, referente a la dramaturgia, o específica en cada tipo de colectivo con el que trabajamos (portadores del VIH, prisiones, educadores que trabajan con personas con VIH, con drogodependencias...). Esto lo solemos diseñar a través de una demanda. Llega la demanda y nosotros nos ponemos a trabajar para diseñar una formación a la medida de esa demanda. El tercer eje es la intervención, intervención que trabajamos con estos colectivos que te decía antes haciendo intervención directa, y aquí es donde entran los planes de desarrollo comunitario. En este momento tenemos once talleres de intervención funcionando cada semana (salud mental, discapacidad física, discapacidad psíquica, jóvenes, inmigrantes menores de edad, mujeres, prisiones, comunidades educativas completas...). Una cosa interesante también es nuestro programa de voluntariado, de hecho estamos pensando en plantearlo también como un gran eje potenciador,

porque la gente que empezó a trabajar con nosotros desde el principio ahora son también formadores y empiezan a dar talleres ya incluso internacionales, que son los que llevan estos once talleres de intervención, siempre con un tutor, yo soy tutor de ocho de estos talleres, y el efecto que queríamos conseguir de efecto árbol, se está consiguiendo absolutamente. Y el último que tenemos así más puntual es el de las jornadas y eventos. Organizamos jornadas nacionales e internacionales, como el intercambio internacional para fomentar la relación oriente-occidente en los jóvenes a través del arte, donde se reúnen cada año durante once días jóvenes de Palestina, Barcelona, Bélgica y Egipto, en un encuentro de teatro sin palabras, o el festival de teatro social para jóvenes que pretende cohesionar a través del arte el barrio de la Mina y el barrio del Besós, dos barrios un poco enfrentados. Respecto al tema del DCC nosotros estamos totalmente vinculados a esa metodología, tenemos varios proyectos que funcionan en esa línea, trabajamos en relación directa con los planes de desarrollo comunitario y con sus técnicos, y estamos en negociaciones desde hace seis meses de un convenio con el departamento de gobernación de la Generalitat para implementar tres proyectos piloto del arte como intervención en planes de desarrollo comunitario y si funcionase el año que viene nos contratarían para muchos más. Evidentemente no sabemos si estamos preparados para un trabajo tan grande, pero bueno. La relación que tenemos con los planes de desarrollo comunitario es enorme. Por ejemplo, el plan de desarrollo comunitario de Bufalà, nos contrató para dinamizar el barrio porque tenían un problema de no entendimiento entre las entidades. Hicimos unas jornadas para las que creamos una pieza de teatro foro que representaba sus entidades para que ellos pudiesen debatir con eso. Conseguimos un resultado bastante interesante. En el plan de desarrollo comunitario de Badia del Vallés, empezamos con un grupo de mujeres hace tres años, hoy es uno de nuestros grupos más cañeros. Estas mujeres han ido un poco más allá y han sido ellas las

que han introducido el teatro en la educación, en el plan educativo de entorno, en la vida cultural de su barrio, haciendo propuestas, puesto que ellas son de varios AMPA de colegios, y eso, y veían que la gente no asistía a las reuniones... Por ejemplo en el pla d'entorn les ofrecían charlas de profesionales para tratar la educación de sus hijos, entonces ellas se responsabilizaron de hacer una *performance* que ilustrase el tema que se iba a tratar en esa charla para cada conferencia que se diera. Entonces la afluencia fue masiva, de ir siete personas a cada charla ahora van como doscientas, claro, han generado una movida que la gente va por el teatro, y el teatro ya habla de lo que les preocupa, y bueno, los profesionales que dan las charlas se quedan encantados porque estas mujeres se pasan trabajando tres semanas, crean una performance de diez minutos pero ilustra tanto el tema que luego el debate ya funciona solo. Somos muy partidarios de no hacer proyectos puntuales, si no hay alguien que se responsabiliza de continuar el proyecto no lo hacemos, hacemos proyectos que apunten a la continuidad para que tengan una verdadera repercusión en el territorio.

SR: Y si ese alguien que se responsabiliza de seguir el proyecto surge de la misma comunidad, como en el caso de estas mujeres, que ya deben funcionar solas, mejor... ¿no? Ese es el principal objetivo del DCC.

ARM: Bueno, no funcionan todavía solas del todo pero la formación se ha reducido mucho y ellas ya llevan una parte solas. Lo bueno de estos proyectos es que la comunidad gestione sus propuestas. Estas mujeres son las que deciden. A raíz de este grupo en el mismo plan de desarrollo comunitario surgió la idea de hacer una teleserie con jóvenes para que éstos contaran su historia social. Con esto llevamos también tres años y ahora ya trabajan las mujeres fusionadas con los jóvenes adolescentes en la creación de esta teleserie que se proyecta en la fiesta mayor en el auditorio de su municipio y la repercusión es cada vez mayor a todos los niveles.

SR: Pues vamos con el tipo de profesionales que trabajan en estos proyectos.

ARM: Pues depende, hay de todo. En la asociación los voluntarios entran después de pasar una entrevista pero, en general entran todos porque solo se requiere un mínimo de ganas y compromiso. Nos encontramos en *Transformas* con un perfil muy variado y eso hace que tengamos un equilibrio enorme y una cantidad de posibilidades alucinante porque nuestro equipo está formado por arquitectos, educadores sociales, trabajadores sociales, integradores sociales, actores, bailarines, informáticos...

SR: Entonces más que de perfiles profesionales me hablas de tipos de personas afines al trabajo que hacéis...

ARM: Sí, sí, sí, y luego cada uno aporta lo que puede, lo que sabe y lo comparte. Por ejemplo, los educadores sociales de la asociación han hecho que mucho de los talleres de intervención que tenemos empiecen... todo es muy recíproco cada uno aporta sus contactos, sus conocimientos, sus historias... y de aquí se lleva la formación y la experiencia, la vivencia.

SR: ¿Tú crees que los educadores/as sociales tiene algo que aportar al resto de los profesionales que participan de la asociación?

ARM: Por supuesto.

SR: ¿Pero crees que sería conveniente ofrecer al resto de profesionales formación específica en el intervención social?

ARM: Por supuesto, yo creo que sí. De hecho, en *Transformas* es algo que trabajamos bastante. Hay espacios de convivencia, lo hacemos generalmente un sábado al mes en el que lo mismo trabajamos una técnica teatral que la forma de acercarse a un colectivo. Y esta formación la dan educadores/as sociales u otro tipo de profesionales que entienden del tema. Por ejemplo hacemos jornadas de acciones no violentas, y las da una chica que hace un master en resolución de conflictos. Y luego las tres personas que estamos en la coordinación somos los tres actores y la formación social ha venido dada, pero

ya te digo estamos muy equilibrados... somos actores sociales, actores de la comunidad.

SR: Y respecto al tipo de profesionales que deben conducir estos proyectos, pues, tú qué dices, ¿artistas o educadores?

ARM: Pues los dos, trabajando conjuntamente, porque el educador le da la realidad al artista que este no tiene, ya que al artista se le sube un poco a la cabeza el proyecto cuando no conoce la realidad. Eso es lo que hemos aprendido también, que un proyecto tiene que estar basado en lo que la comunidad quiere. Si no existe un trabajo de conexión con la realidad, el trabajo teatral no funciona en este campo.

SR: Y respecto a la última pregunta...

ARM: Pues tenemos contacto con mucha gente, a nivel de desarrollo cultural comunitario pues me pierdo un poco, porque trabajamos en contacto con los planes de desarrollo comunitario, pero en cuanto a entidades que trabajen en esto... pues con Pa'tothom tenemos relación, con gente que hace más el mismo tipo de trabajo que nosotros... Nosotros estamos en varias redes como *Artibarri* o *La xarxa groga* y hay muchas entidades ahí que no son solo de teatro, son de circo, etc.

8.3 ANNEX 3: ENTREVISTA AMB RAMON PARRAMON (IDENSITAT)

Entrevista realitzada el 25/04/2008 a Barcelona.

Guió per a l'entrevista:

- 1) Petita biografia.**
- 2) Què és Idensitat?**
- 3) Com neix idensitat?**
- 4) Coneix la metodologia del desenvolupament cultural comunitari?
Considera que amb Idensitat treballa en el marc d'aquesta metodologia?**

- 5) **Quin tipus de projecte és acollit per Idensitat?**
- 6) **Quins professionals treballen en els projectes d'Idensitat?**
- 7) **Quin creus que ha de ser el paper del o la professional de l'educació social en processos desenvolupament comunitari? Artistes i/o educadors?**
- 8) **Està en contacte amb altres entitats que treballen a partir de la metodologia del desenvolupament cultural comunitari?**

En Ramon Parramon és un senyor seriós, amb posat absent i mirada d'artista. Em rep a l'escola de disseny ELISAVA, a número 11 del carrer Ample de Barcelona. És un edifici enorme, reformat i que conserva l'encant de temps passats. Anem a una gran i freda sala de reunions. Parla a poc a poc i fa grans pauses en el seu discurs un xic dispers, tot i que en ell s'intueix la seva experiència i gran capacitat crítica.

SR: Pots explicar la teva trajectòria professional?

RP: Doncs, bé, la meva trajectòria, doncs, jo inicio com... estudio art, em dedico una temporada més a l'escultura, a fer exposicions... i després, ja fa bastants anys, hi ha un moment que començo a treballar en col·laboració amb altra gent i començo a plantejar ja un tipus de projecte, recordo, el primer projecte així com més col·laboratiu que es deia *Estan Itinerant* que, de fet, el que feia era reflexionar sobre l'espai públic. Jo crec que és el projecte que una mica marca tot el que he anat fent, de fet jo en tots els projectes que estic involucrat són coses que reflexionen de diferents maneres sobre l'espai públic, sempre en relació amb l'art perquè és el camp que he començat a treballar i m'interessa i he anat com buscant aquestes vies com més obertes, un espai públic més entès des d'una perspectiva social, i a partir d'aquí van sorgint una sèrie de projectes. Hi ha un moment en que hi ha l'oportunitat de canalitzar això des d'una perspectiva més... hi ha una possibilitat que se'm demana mirar-me un projecte

que hi ha a Calaf d'una trobada d'escultors que l'havien fet durant quatre anys que entra en una certa crisi tan a nivell pressupostari com de tot, i em diuen, doncs, t'ho mires i fas una proposta i va ser a partir d'allà on neix *Idensitat*, que era una mica recuperant coses que tenien a veure amb l'art a l'espai públic però ja es planteja des d'una mirada absolutament diferent i més connectada amb tot el que és l'entorn social, i des d'aquest moment, doncs diguem que començo a treballar i de fet aquest any fa uns deu anys que això es va posar en marxa i crec que *Idensitat* resumeix totes les coses que prèviament havia començat a treballar més puntuals, he anat fent coses també com a artista, sense una disciplina molt concreta, estic treballant amb vídeo..., estic treballant en un sentit més ampliat del que és l'art, no? I sempre amb aquesta relació, doncs, amb la gent, amb un lloc concret, incorporant diferents registres. Així doncs, *Idensitat* neix a partir d'aquesta demanda. Bé, hi havia ganes des d'un Ajuntament de seguir i tirar endavant una cosa, se'ls planteja un tipus de projecte, i, bé, al principi arrenca amb col·laboració de la Diputació de Barcelona i a partir d'allà es comença a treballar i ha anat passant com diferents etapes. Ha anat canviant la gent de l'Ajuntament, hi ha hagut diferents visions. Des del primer moment, però, té una voluntat local, és a dir en el sentit d'intentar relacionar-se amb el lloc, que els projectes tinguin sentit en el territori en el qual es desenvolupen, però també una mirada cap a fora, eh? Amb la voluntat de tenir un cert altaveu, de no perdre la connexió amb l'art, que li dóna una dimensió una mica més de xarxa externa, no? Aleshores, això sempre s'ha anat com combinant. Hi ha unes coses que tenen sentit en el lloc on passen i que per això són importants però després tot el tema de com es comunica, com es difon, com es relaciona amb altres aspectes, doncs això entra en una dimensió que va més enllà de l'estrictament local. I aquesta és la perspectiva. En aquests moments estem treballant en més municipis, hi ha un moment que s'incorpora Manresa. El projecte també pateix una certa crisi de, novament, entre

pressupostària i política, es busca un reforç i s'incorpora Manresa i es reforça el projecte i comencem a treballar en aquest sentit i en aquests moments estem treballant en quatre llocs diferents que són Calaf i Manresa, com els nuclis més forts del projecte i dos llocs convidats o que s'han adherit, que són més centres d'art, un està a Mataró i l'altre al Priorat. A aquests dos llocs, a cada un d'ells es desenvolupa un projecte i, bé, treballem també... s'ha anat generant... s'ha anat difonent en el sentit més de xarxa i mantenint això, és a dir, aquesta especificitat del lloc però alhora reforçada per una xarxa més complexa i que també la manté.

SR: Aleshores els projectes estan en relació amb l'art, amb el territori, amb l'entorn social i, per tant, s'involucra d'alguna manera la comunitat que hi viu, oi? Les persones que habiten el territori... I com es treballa això a través d'aquest tipus d'art?

RP: Bé, hi ha molts tipus d'art, a veure... això, funciona de la següent manera. El que fem és una convocatòria internacional amb el qual la gent que ve d'entrada no sol ser de lloc. Aleshores sempre hi ha un projecte d'un artista que té com ja un entorn més específic, té una certa trajectòria en el camp de l'art, llavors se'l convida a fer un projecte específic per al lloc i és aquí on el que fem és posar en relació el projecte amb la comunitat. O bé que els projectes ja incorporin mecanismes de relació amb la comunitat, o bé, nosaltres ja més com a organització, mediem que es pugui produir una mica això... Aleshores, en alguns casos s'aconsegueix i en d'altres no.

SR: I els llenguatges artístics que s'utilitzen quins són?

RP: Diversos, són diversos però no entrem ni en el món del teatre ni en d'altres, hi ha tot uns móns que no entrem... Com a nucli central, el camp de l'art, que de per si és bastant ampli, i com a molt també treballem... hi ha hagut de vegades arquitectes que treballen més amb l'espai públic però és també sempre si són arquitectes no són purs arquitectes, són arquitectes contaminats, si són artistes

també són artistes contaminats, i es produeix allà en un sentit de gent que fa projectes però que no és purament d'una sola disciplina. Ara, sí que no ens movem massa en certs aspectes més d'espectacle. Són treballs en procés amb la qual cosa sí que busquem moments de visibilitat però es basen bastant en... n'hi ha més que són a llarg termini altres són més a curt termini, però sí que es desencadenen processos de treball que són una mica contraposats a tot el que podria ser una cosa més d'espectacle o de festival.

SR: I com arribes a comunicar-te amb la gent a través de l'art?

RP: Depén del projecte en un d'ells un grup de dones del poble va fer de mediador, en fi... s'activen diferents camins depenent del projecte...

SR: I qui ho fa, ho fas tu, els propis artistes?...

RP: Bé, ara tenim un equip de cinc persones, cap de nosaltres treballa a temps complet en això, però, bé, també és una feina que hi ha moments que hi ha una punta de feina molt bèstia i d'altres moments que és més relaxat però bé, hi ha un coordinador, hi ha dues persones que porten més el tema de les accions educatives, el que són les mediacions, hi ha una altra que porta més el tema d'exposicions o activitats així de tallers o coses que es puguin generar a partir de... aleshores depèn... o fem tallers o els propis treballs es busquen aquí connexions

SR: I seguint amb el guió de l'entrevista... suposo que coneixes la metodologia del DCC, oi?

RP: Sí. Però conec més el nom que no pas la metodologia. De fet, en sí, suposo que ja... pel nom... entenc que hi ha coses que tenen a veure amb el que fem nosaltres... i la metodologia, és clar, jo no sé si és una metodologia molt estricta o no, el que passa és que jo penso que aquest tipus de... a veure... jo amb això, no li agradarà a en Jaume però jo seria bastant crític amb això, perquè, de vegades fem dels noms una... estem re inventant coses que... a veure... està bé posar nom a les coses però d'això a fer-les... a institucionalitzar-les d'una

manera tan complexa... jo seria bastant crític. I més que res perquè nosaltres diguem que cada edició intentem refer-ho, és a dir, que les metodologies que apliquem intentem variar-les perquè no hem trobat ni cap que funcioni ni cap que sigui fantàstica i meravellosa i a part de que tenim ganes de provar coses noves. Encara que pensem que un cop provades van bé. Perquè la mateixa metodologia depèn molt del projecte, de la gent que l'aplica, d'una sèrie de circumstàncies bastant àmplies, amb el qual són diferents metodologies les que apliquem. Amb el qual, *Idensitat*, no voldríem treballar amb aquesta metodologia tot i que l'esperit que funcionin les coses soles a partir de l'esforç de la comunitat sí que hi és... en el moment en que tu actives alguna cosa no la fas purament per produir aquest projecte sinó que la fas perquè desencadeni una sèrie d'activitats en el lloc, no? És veritat que és molt difícil des de l'art, però bé, de vegades no han de ser coses tan continuades... o no... vull dir que és senzillament... potser de vegades el fet de reunir un grup de gent, no sé què i que se'n parli doncs queda la possibilitat que aquelles coses puguin ser represes... i de vegades hi ha coses que ja funcionen i que l'únic que podem fer és dir, bé, a veure, això que feu, que ja ens sembla que està bé, què passa si en un moment donat ho posem en connexió amb una altra cosa? És a dir, que no sempre hem de generar coses noves sinó connectar les qui ja hi són, veure què passa, i això potser desencadena un tipus de coneixement. Llavors això també ens interessa. A veure, és possible que hi hagi molts camps de connexió entre la metodologia del DCC, jo vaig estar a la primera edició de les jornades de DCC i bueno, sí, a veure, jo tots els projectes que sempre he estat sempre han intentat una mica aquesta segona vida a partir del que tu generes i és evident que hi ha molts punts de connexió. Potser, a veure, el que molesta, de vegades és que es fica dins d'un mateix sac coses que no... a veure... jo hi ha coses que segur que també són DCC i que no m'agrada semblar-m'hi o que no m'agradaria semblar-m'hi. Aleshores clar, com que passa això, llavors dius, bé, el títol aquest

no és suficientment adequat per això... que el rerefons, segurament, hi ha unes pràctiques que busquen una transformació social un no sé què... hi ha molta bona voluntat però que, de vegades, depenent del camp doncs, no sé... recordo compartir moments amb gent de teatre va ara ens agafem de la mà ara no sé què... és clar, hi ha coses que, a veure... jo ja no sóc molt de teatre i això no m'interessa... en fi, que hi ha coses que estan dins d'aquest paraigües que no m'agraden gens.

SR: Seguint amb el guió... pel que m'has explicat, m'imagino que pocs educadors deuen haver dins els vostres projectes...

RP: Hi ha pocs educadors, a nivell professional però sí que ens hem plantejat, més que res perquè potser no... a veure... jo no... abans, entremig d'una d'aquestes edicions de crisi *d'Idensitat* vaig fer un projecte que sí que vam treballar amb directament educadors socials dins un pla de desenvolupament comunitari, en un barri així una mica degradat i allà sí que vam treballar plegats i va ser tot com bastant fàcil perquè és una manera de vehicular una idea d'un projecte... els educadors van fer molt de mediadors i facilitaven molt la feina. Llavors, a nosaltres ens agradaria incorporar-los però de moment encara de vegades no sabem massa com fer-ho... i ens ho hem plantejat, de fet estem suplint mediadors gent que no ho són però que fan directament la figura de mediador. I sí que en tenim ganes de veure si incorporem algun. Perquè segur que ens ajudaria. Penso que estem en un moment que es busquen noves fórmules, noves maneres, crec que també se'ns omple la boca de coses com la participació i trenta mil coses... i crec que acaben sent etiquetes, normalment.

8.4 ANNEX 4: EXEMPLE DE PROJECTE DE DCC

A continuació presento un exemple de projecte de DCC que jo he elaborat tenint en compte les característiques de la metodologia.

Art i part: La figura del/la professional de l'educació social en processos de desenvolupament cultural comunitari, descriu una metodologia de treball amb la comunitat basada en l'art com a motor de la transformació social. Tanmateix, analitza la figura del/la professional de l'educació social en processos que parteixen d'aquesta metodologia a Catalunya, a partir d'experiències que es produeixen o s'han produït en aquest territori.

Descriptors:

Educació social

Desenvolupament social

Desenvolupament cultural